Slovenski VESTNIK

Poštni urad 9020 Celovec
Verlagspostamt 9020 Klagenfurt
Izhaja v Celovcu
Erscheinungsort Klagenfurt
Posamezni izvod 5 šilingov
mesečna naročnina 20 šilingov
celoletna naročnina 200 šilingov
P. b. b.

LETNIK XXXVII | CELOVEC, PETEK, 31. DECEMBER 1982 | ŠTEV. 52 (2103)

Brez samozavesti tudi v letu 1983 ne more biti napredka

V letu 1982 so se odnosi med državami močno poslabšali, okrepila se je politika, kateri je za osnovo reševanje mednarodnih problemov s silo in s pozicije močnejšega. Oboroževalna tekma se je nadaljevala z nezmanjšanim tempom in resno ogroža svetovni mir.

Tudi mednarodni gospodarski položaj se je v zadnjem letu zaostril. Razvite industrijske države so se srečale z zelo resnimi gospodarskimi problemi ter so svoje lastno gospodarstvo skušale sanirati na račun manj razvitih in nerazvitih držav. Tak koncept reševanja gospodarskih problemov najbolj razvitih držav pa krizo svetovnega gospodarstva lahko le še bolj zaostri. Izhod iz mednarodne gospodarske krize je možen le na osnovi bolj enakopravnih mednarodnih gospodarskih odnosov med industrijsko visoko razvitim svetom in deželami v razvoju.

Gospodarska kriza se vedno bolj resno kaže tudi v Avstriji in na Koroškem. Žal moramo koroški Slovenci tudi ob prehodu v novo leto ugotoviti, da republika Avstrija tudi v letu 1982 ni pokazala razumevanja za našo narodno skupnost in da člen 7 državne pogodbe še vedno ni izpolnjen. Protimanjšinski pakt treh koroških deželnozborskih strank in nesprejemljivi zakon o narodnih skupinah sta slovenski narodni skupnosti v Avstriji tudi v tem letu dodeljevala le minimalen kos narodnih pravic, obenem pa služila oblastem pov-

sod tam, kjer so nam odrekali pravice, ki nam grejo po členu 7 državne pogodbe. Tudi v letu 1982 zvezna in deželna vlada nista bili pripravljeni pristati na enakopraven dialog z manjšino, temveč so se nadaljevali poskusi razdvajanja osrednjih slovenskih organizacij in izvajanja pritiska glede sosvetov.

V minulem letu smo na vseh področjih nadaljevali s politiko samopomoči in dosegali tudi lepe uspehe. Spoznanje, da moramo sodelovati z demokratičnimi silami večinskega naroda, se je okrepilo, tako da smo bili koroški Slovenci aktivni tudi v mirovnem gibanju. Dejstvo, da večina nemškogovorečih ni proti manjšini in da so pravzaprav tri koroške deželnozborske stranke tiste, ki si na račun večine in v škodo manjšine delijo oblast, se je v tem letu še bolj potrdilo.

Odnosi med republiko Avstrijo in SFR Jugoslavijo so se v letu 1982 uspešno razvijali, kar Zveza slovenskih organizacij na Koroškem pozdravlja; vendar pa je ob tem treba ugotoviti, da v manjšinskih vprašanjih žal ni bilo napredka.

V tem letu si je ZSO prizadevala, da bi v svojih vrstah povezovala in združevala vse ljudi, ki jim je pri srcu usoda narodne skupnosti. Tako je pravzaprav ZSO na Koroškem edina manjšinska organizacija, v kateri lahko sodelujejo vsi narodno zavedni pripadniki slovenske narodne skupnosti ne glede na idejnopolitično opredelitev posameznika. To fronto pa bomo morali v novem letu še naprej krepiti in uresničevati zlasti na terenu — kajti samo podružabljanje manjšinske politike, krepitev terena in usposabljanje krajevnih dejavnikov ter nadaljnja politika samopomoči so lahko učinkovit odgovor na asimilacijsko politiko avstrijskih blasti.

To pomeni, da bo ZSO v letu 1983 podpirala in krepila našega človeka v Rožu, Podjuni in Zilji ter si prizadevala, da bodo celovške pisarne

(Nadaljevanje na 2. strani)

WIESER IN GRILC NA 14. KOROŠKIH KULTURNIH DNEH:

Odgovor na najhujši napad Wagnerja

Z vso ostrino sta na 14. koroških kulturnih dneh predsednika obeh slovenskih osrednjih organizacij Wieser in Grilc zavrnila izjave koroškega deželnega glavarja Wagnerja, ki jih je dal prejšnji teden v pogovoru za avstrijsko tiskovno agencijo. Wagnerjeve besede sta ocenila kot enega najhujših napadov kakega deželnega glavarja na slovensko manjšino v povojnem času.

Wagner se je tik pred božičem spustil v hudo polemiko z nekaterimi stališči koroških Slovencev, pri čemer je najbolj prozorna njegova okvalifikacija, da slovenski voditelji zgubljajo stik z bazo. Razen tega je znova zagrozil z ustanovitvijo „tretje sile", ki bi osrednjima organizacijama koroških Slovencev osporavala zastopstvo manjšine. Namignil je tudi, da slovenske organizacije morajo dobivati od nekod milijone, in dodal, da po nepotrjenih govoricah ti milijoni dotekajo iz Jugoslavije. Slovencem pa je očital tudi — in to je očitno srž njegovega problema v tem predvolilnem času v Avstriji, ko gre socialistom za vsak glas — da se povezujejo z alternativnimi gibanji in se s tem uvrščajo med tiste, „ki hočejo uničiti obstoječi sistem". Wagner je tudi obljubil ustrezen odgovor strank in že kar sam začel z dekvalifikacijami.

Wieser in Grilc sta Wagnerja odločno zavrnila. Grožnja s tretjo silo ni nič novega, je dejal Wieser, pa tudi realistična ni, kajti že od leta 1945 naprej vedno spet zaman poskušajo ustvariti to silo. Grilc pa jo je ocenil kot pobožno željo deželnega glavarja, kajti koroški Slovenci točno vedo, da sta samo osrednji organizaciji njihovo zastopstvo.

Oba predsednika sta sodila, da je samo še vprašanje časa, kdaj bo po-

(Nadaljevanje na 8. strani)

PREBERITE

Misli ob koncu leta — stran 2
Pregled novih knjig in revij — stran 3
Iz občinskega dogajanja — stran 4
Jubilejni koncert tria „Korotan" — stran 5
Iz zgodovine šolske borbe koroških Slovencev — stran 7
Koroški kulturni dnevi — stran 8

Srečno in uspešno novo leto

bralcem, naročnikom in sotrudnikom

Slovenski VESTNIK
UREDNIŠTVO IN UPRAVA

21. 1. 1983 na Dunaju

manjšinski razgovor na zvezni ravni

Kakor smo poročali že v zadnji številki našega lista, so po dolgem „premoru" v začetku novega leta le spet predvideni pogovori na zvezni ravni. Medtem sta osrednji organizaciji koroških Slovencev tudi že prejeli formalno vabilo na te pogovore, ki bodo v petek 21. januarja 1983 v uradu zveznega kanclerja na Dunaju.

Če pomislimo, da je bil zadnji tak razgovor že aprila 1980, torej je od takrat minilo že skoraj tri leta, potem moramo ugotoviti, da pristojnim dejavnikom v Avstriji očitno ni veliko do tega, da bi prišli za korak naprej pri reševanju številnih odprtih vprašanj s področja manjšinske problematike. Tako domnevo poleg tega potrjuje še dejstvo, da je kancler Kreisky za letošnji maj predvidene razgovore s predstavniki koroških Slovencev takorekoč čez noč „kazensko" odpovedal zaradi tega, ker so slovenski dijaki na celovški železniški postaji v svojem materinem jeziku (ki je po državni pogodbi priznan kot uradni jezik!) zahtevali vozovnice v svoj domači kraj na južnem Koroškem.

Pričakovanja, ki bi jih morda gradili na razgovorih prihodnji mesec, moramo seveda videti tudi v luči izjav, ki jih je v tej zvezi podal kancler Kreisky na svoji zadnji tiskovni konferenci, ko je zastopniku našega lista odvrnil, da za pogovor s slovenskimi predstavniki nima „nobene platforme", jih bo samo poslušal; obenem pa je dovolj jasno dal na znanje okvir, v katerem misli nadaljevati manjšinsko politiko: Slovenci naj vstopijo v sosvet.

Kakor v začetku decembra po poldrugoletni prekinitvi na deželni ravni, tako torej prihodnji mesec po skoraj triletnem „molku" tudi na zvezni ravni ni pričakovati bistvenega napredka.

Vsi prisrčno vabljeni na

32. Slovenski ples

ki bo v soboto 8. januarja 1983 ob 20. uri
v prostorih Delavske zbornice v Celovcu

Za ples in zabavo bosta igrala:
- **ALPSKI KVINTET** s pevcema Ivanko Krašovec in Jankom Ropretom
- in ansambel **NOVI KVIK**

Vstopnice po 60 šilingov v predprodaji pri krajevnih prosvetnih društvih, v pisarni Slovenske prosvetne zveze in v knjigarni „Naša knjiga" v Celovcu ali pa pri večerni blagajni.

SLOVENSKA PROSVETNA ZVEZA

Poslavljajoče se leto 1982

ni prineslo razveseljivih dosežkov

Ko se oziramo nazaj na leto 1982, od katerega se danes poslavljamo, bomo le težko odkrili kaj takega, kar bi bilo posebno razveseljivo. Ne da bi hoteli biti črnogledi, bomo morali namreč ugotoviti, da se razvoj na našem planetu v tem letu nikakor ni odvijal v pozitivno smer, marveč je nasprotno šel naprej po poti, ki vodi v čedalje bolj zaskrbljujoč položaj.

Prav gotovo ima svoje vzroke in svojo upravičenost, če je po desetletjih manjših in tudi večjih korakov k zmanjševanju napetosti v zadnjem času spet govora o znamenjih zopetne ohladitve in celo nove „hladne vojne". Dejstvo je, da se blazna spirala oboroževalne tekme vrti nenehno in čedalje hitreje naprej. Čeprav se vrstijo pogovori o omejitvi oboroževanja, vsaj za posamezne vrste orožja, izdatki za vojaške namene stalno naraščajo in dosegajo astronomske številke. Ne samo vsak dan — vsako minuto požre ta moloh milijone dolarjev; toda v isti minuti umre na desetine ljudi, med njimi predvsem otroci, samo zaradi tega, ker nimajo dovolj hrane, zdravil in druge oskrbe!

Kam lahko privede in kakšne posledice ima tak razvoj, dovolj plastično kažejo številni primeri „lokalnih vojn", ki vzplamtijo enkrat tu in drugič tam, povsod pa povzročajo nepopisno trpljenje in opustošenje. In vendar izgleda, da so odgovorni državniki gluhi in slepi za vse to: ne gane jih usoda neposredno prizadetih ljudi in nočejo se učiti iz starih napak. Najboljši primer takega brezobzirnega uveljavljanja moči in prestižnega mišljenja smo letos doživljali na Bližnjem vzhodu, kjer so bile palestinskemu ljudstvu vsiljene „rešitve", ki naravnost izzivajo nove nemire in napovedujejo nadaljnje prelivanje krvi.

Včasih, posebno od tam, kjer so dovolj oddaljeni od žarišč in se čutijo varne, je celo slišati mnenje, da so oboroženi spopadi pravzaprav neka nujnost, ker bi sicer ne potrebovali vojakov, tankov, bomb, pušk in vseh drugih potrebščin za pobijanje ljudi, kar bi imelo za posledico le še večje gospodarske težave. Tako argumentiranje ni le višek cinizma, ampak je tudi povsem zgrešeno. Čeprav ne mine dneva brez večjega ali manjšega oboroženega obračunavanja, se gospodarska kriza, v kateri se je znašel svet, naprej zaostruje in je v letu 1982 dosegla nove žalostne rekorde.

Vojna in oboroževanje torej nista rešitev, pač pa požreta velikanska sredstva, ki bi bila na drugi strani nujno potrebna za miroljubne namene. Saj ni Avstrija edini primer, ko je nedavna proračunska razprava opozorila na take potrebe denimo na socialnem področju, v kulturi in umetnosti, v znanosti in šolstvu, pri gradnji stanovanj in cestnega omrežja in na številnih drugih področjih; pri tem pa velja upoštevati, da sodi naša država med tiste, ki potrošijo v primerjavi z drugimi za vojaške namene še razmeroma majhen odstotek proračunskih sredstev. Koliko večje bi bile potrebe drugod, predvsem v tistih predelih sveta, ki še močno šepajo za razvojem, če pomislimo, da je prav čedalje večji prepad med razvitimi in nerazvitimi eden glavnih virov nevarnosti za svetovni mir.

V tem nerazveseljivem razvoju je iztekajoče se leto obenem z negativnimi rekordi (že samo desetine milijonov brezposelnih so tukaj dovolj resno opozorilo!) vendar prineslo tudi nekaj, kar upravičuje določene obete — miroljubno gibanje se nenehno krepi in pridobiva na vplivu. Po vsem svetu je prišlo do velikih demonstracij za mir, proti oboroževanju, proti kratenju človekovih pravic. Pa tudi najrazličnejše oblike „zelenih", alternativnih in drugih gibanj opozarjajo, da se večata obseg in moč tistih, ki nočejo več prekrižanih rok gledati, kako svet vedno bolj drsi v prepad, marveč želijo z novimi idejami in pobudami napraviti poskus, da bi človeštvo preusmerili na pot mirnega razvoja in procvita.

Tudi v našem ožjem, domačem okviru leto 1982 ni prineslo vidnejših premikov v pozitivno smer. Sicer smo zlasti v teh dneh spet slišali, kako menda prav Koroška pri gospodarskem razvoju zavzema vodilno mesto med avstrijskimi zveznimi deželami. Toda brali smo tudi podatke o tem, koliko podjetij se je znašlo v težavah, kako je nazadoval tujski promet; predvsem pa: koliko morejo besede samohvale potolažiti vse tiste, ki so ostali brez dela — in takih ni ravno malo, zlasti ne na južnem Koroškem, ki slej ko prej spada med zaostale predele.

Še prav posebno težko pa bi mogli za leto 1982 napraviti pozitivno bilanco v narodnostnem vprašanju. Če izvzamemo dosežke našega lastnega dela in sadove naše samopomoči, potem res ne ostane dosti, o čemer bi bilo vredno govoriti. Saj merodajni dejavniki dežele vse do zadnjega meseca v letu niti pogovorov s predstavniki Slovencev niso želeli in tudi zadnji sestanek ter najnovejše izjave vodilnih politikov kažejo, da je „uradna Koroška" očitno odločena, brezobzirno nadaljevati s tisto manjšinsko politiko, ki so ji pred desetimi leti smernice začrtali najbolj bojeviti nemški nacionalisti z zloglasnim „tafelsturmom". Praktično ueljavljanje duha in vsebine tristrankarskega pakta namreč pomeni, da manjšina ni priznana kot samostojen subjekt in enakopraven partner, marveč se jo postavlja pod varuštvo in se ji oktroirajo rešitve ne glede na to, ali so zanjo dobre in sprejemljive, ali pa predstavljajo le nadaljnje korake po poti izničevanja njenih pravic.

Toda vsem negativnim pojavom navkljub nam je vendar tudi leto 1982 prineslo nekaj razveseljivega: namreč spomin na zgodovinske dogodke pred štiridesetimi leti, ko smo se na smrt obsojeni uprli nasilju in se v junaškem plebiscitu krvi opredelili za življenje. Zavest narodovega preporoda, ki se je izoblikovala v protifašističnem narodnoosvobodilnem boju, nam je danes in bo v bodoče najboljše jamstvo, da tudi v trenutkih udarcev in preizkušenj ne bomo zapadli v malodušnost, marveč bomo polni zaupanja v svojo nezlomljivo življenjsko voljo vztrajali v prizadevanju za dosledno uresničitev vseh tistih pravic, ki so nam zagotovljene v mednarodnih dokumentih.

-rj.

Prispevek koroških oblastnikov

k zastrupitvi ozračja v deželi

Že stara navada je, da si ob božičnih in novoletnih praznikih voščimo srečo, zdravje in predvsem mir. Vodilni predstavniki „uradne" Koroške v svoji tristrankarski zaslepljenosti te lepe navade očitno nočejo več poznati. To so pokazali po nedavnem razgovoru s predstavniki obeh osrednjih organizacij koroških Slovencev, še posebno pa prihaja to do izraza v izjavah, ki so jih objavili za praznike. V teh izjavah namreč zelo jasno izžareva težnja po zaostritvi odnosov med obema narodoma v deželi, še posebej težnja, da bi dovolj vidno in razumljivo demonstrirali premoč večine nad manjšino, ali z drugimi besedami: da bi nedvoumno opozorili, kdo je gospodar v deželi.

O reakciji na zadnji razgovor na deželni ravni smo v našem listu že obširno poročali in torej teh stvari ni treba ponavljati. Zadostuje naj ugotovitev, da koroški oblastniki očitno ne morejo preboleti, kako enotno in dosledno vztraja naša narodna skupnost v svojem načelnem in utemeljenem stališču glede sedanje manjšinske zakonodaje in da se noče ukloniti pritisku in izsiljevanju s sosveti. Neobvladanost, ki jo je zaslediti predvsem v živčnih izpadih Wagnerja in Knafla v „božičnih poslanicah", je v tem oziru brez dvoma dovolj zgovorna.

Ali se poglavarja obeh velikih strank (malčka iz strankarske trojice lahko pustimo ob strani, saj se je FPÖ vsaj v narodnostnem vprašanju že ponovno izkazala le kot podaljšana roka KHD) res ne zavedata, kako tolčeta prav po tistih načelih demokracije, na katera se sicer tako rada sklicujeta? Po njuni logiki koroški Slovenci niti te pravice ne bi smeli imeti, da bi samostojno razmišljali o tem, kako se bomo politično opredelili. Zato naj bo njima in vsem drugim, ki podobno mislijo, jasno in nedvoumno povedano, da si ne pustimo vsiljevati ne enega ne drugega varuštva — kakor smo v preteklosti sami izbirali svojo politično pot, tako bomo tudi v bodoče sami odločali o tem, če in s katero politično silo bomo skušali najti skupno govorico.

V tem smislu je treba z vso odločnostjo obsoditi in zavrniti tudi poskuse obeh deželnih politikov, ki so usmerjeni v razbijanje enotnosti koroških Slovencev, pa naj gre za Knaflovo zabijanje klina med vodstvo in članstvo manjšinskih organizacij ali za Wagnerjeve ponovne grožnje z instalacijo „nove sile" znotraj manjšine. Taki poskusi samo odkrivajo, da se nekateri ljudje še vedno niso otresli že v zgodovini proslule miselnosti, s katero je Avstrija pod geslom „divide et impera" gradila svojo nekdanjo moč, ki pa se je ob prvem prepihu razsula v nič. Danes, ko ne živimo več v dobi suverenih vladarjev in brezpravnih podanikov, je taka miselnost še toliko bolj anahronistična.

Na pravo mesto je treba postaviti tudi še nekatere druge stvari: Kdor govori o daljnosežnem sodelovanju in soodgovornosti manjšine pri zakonu o narodnih skupinah, tisti nehote ali pa zavestno trdi neresnico, kajti zastopniki Slovencev so sodelovali samo do trenutka, ko so stranke kapitulirale pred nemškimi nacionalisti ter sprejele njihove zahteve, ki dajejo zakonu njegov sedanji protimanjšinski značaj. Za tak zakon pa odgovornosti res nihče ne more naprtiti Slovencem, ki ga zato tudi utemeljeno in dosledno odklanjajo. Nezaslišana so nadalje namigovanja na povezavo s subverzivnimi silami, kar velja tudi za „svarila" pred povezavo s Slovenci (kakor da bi bili gobavi). In iz ust koroškega oz. avstrijskega politika naravnost farizejsko zvenijo govorice o milijonih iz Jugoslavije ter opozorila Jugoslaviji, da mora spoštovati mednarodne pogodbe — ko pa je vendar znano, koliko vsestranske podpore nudi prav Avstrija svoji manjšini v Italiji (medtem ko je do manjšine doma vse prej kot radodarna) in ko je ravno člen 7 avstrijske državne pogodbe najboljši dokaz, kako Avstrija svojih mednarodnopravnih obveznosti ne izpolnjuje.

Ne da bi se bavili še z nadaljnjimi cvetkami, ki sta jih posejala Wagner in Knafl, zaključno lahko ugotovimo, da ta njun prispevek za praznike miru nič ni doprinesel k resnični pomiritvi v deželi, ki jo je mogoče doseči le z uresničitivijo dejanske in vsestranske enakopravnosti, zgrajene na temeljih medsebojnega razumevanja in spoštovanja.

Slovenci v Italiji

zaskrbljeni zaradi neupoštevanja njihovih teženj

Nekaj dni pred prazniki se je sestal na seji glavni odbor Slovenske kulturno-gospodarske zveze, da oceni trenutni položaj slovenske narodnostne skupnosti v Italiji. Tako v obširnem poročilu, ki ga je podal tajnik Dušan Udovič, kakor tudi v razpravi, v kateri je sodelovalo večje število odbornikov, je prišla do izraza predvsem zaskrbljenost zaradi večnega zavlačevanja in odlaganja uzakonitve globalne zaščite Slovencev v Italiji, obenem pa je bilo opozorjeno tudi na splošni odnos oblasti in večinskega naroda do manjšine in njenih življenjskih vprašanj.

V poročilu je tajnik kritično ocenil trenutni položaj, ki je nastal po zadnji vladni krizi v Italiji, ko je s spremembo vlade bilo vprašanje zaščite Slovencev ponovno „odloženo". Pri tem je Udovič poudaril, da so imeli Slovenci dovolj negativnih izkušenj že s prejšnjimi vladami, toda predsednik sedanje vlade Fanfani je svoje predhodnike celo prekosil, saj v svojem nastopnem govoru niti z besedo ni omenil globalne zaščite Slovencev. Ta molk je toliko bolj značilen, ker je ravno Fanfani nedvomno bolje od svojih predhodnikov poučen o slovenski problematiki — bil je tudi tisti, ki je pred leti kot predsednik senata sprejel enotno slovensko delegacijo, ki ga je podrobno seznanila z vprašanjem ter ga opozorila na potrebo pospešenega postopka za zaščitni zakon. Poleg Fanfanija pa so o vprašanju Slovencev molčali tudi v parlamentu, tako da Slovenci v tem vidijo nevarnost, da nameravajo italijanske politične sile vprašanje manjšinske zaščite ponovno odložiti v nedogled.

„A ravno zaradi negativnih izkušenj in poznavanja razmer, v katerih živimo," je naglasil tajnik SKGZ, „nam mora biti jasno, da moramo predvsem znotraj naše skupnosti in njenih zaveznikov večinskega naroda obnavljati energijo in zavest, da v boju za naš osnovni cilj ne popustimo niti za trenutek, ker je tako kot doslej tudi od našega pritiska odvisno, kdaj bomo spravili pod streho zaščitni zakon." Glede takega zakona pa je govornik tudi nedvoumno opozoril, kakšen bo moral biti: da bo ustrezal slovenski narodnostni skupnosti vseh treh pokrajin dežele Furlanije-Julijske krajine, da bo torej enakomerno in enakopravno upošteval vse Slovence v Italiji, ne pa jih še naprej delil na tri kategorije glede njihovih pravic.

Ob koncu je tajnik SKGZ spregovoril tudi še o gospodarskih ukrepih v Jugoslaviji in njihovih posledicah za obmejne predele v Italiji. Izrazil je želje, da bi se Jugoslavija izvlekla iz težkega gospodarskega položaja in da bi čim prej prišlo do sprostitve sedanjih ukrepov predvsem glede obmejnih območij. Toda hkrati je kritično ugotovil, da so posledice jugoslovanskih ukrepov „tudi neusmiljeno razgalile propadanje in nenormalen razvoj tržaškega gospodarstva, zamujene prilike, ki so bile dolga leta sad togega nasprotovanja vsakemu kvalitetnejšemu gospodarskemu sodelovanju s sosednjo Jugoslavijo". Pri tem je posebej omenil, da je izostanek jugoslovanskih kupcev zlasti prizadel predimenzionirano malo trgovino, ki se je v zadnjih letih nesorazmerno bohotila, sedaj pa se je njena „trhla zgradba" porušila.

Brez samozavesti tudi v letu . . .

(Nadaljevanje s 1. strani)

vedno bolj na razpolago terenu in vedno bolj v pomoč pri reševanju konkretnih narodnostnih problemov širom dvojezičnega ozemlja.

Vedno bolj prodira med manjšino spoznanje, da je materialna osnova narodne skupnosti važen element v borbi za obstoj. Z ozirom na velik zaostanek na tem področju bomo v prihodnjem letu vložili še več naporov v to, da bo naš človek in prostor, v katerem živi, skupno z nemškogovorečimi bolj enakopravno deležen gospodarskega razvoja in da se bo odseljevanje v tujino zmanjšalo. Prizadevanje za policentrični gospodarski razvoj Koroške, gospodarsko sodelovanje s Slovenijo ter z Jugoslavijo in Italijo, prakticiranje skupnega prostora in politike odprte meje ostajajo zato tudi v letu 1983 konstanta naše politike.

Čeprav si v prihodnjem letu od pogajanj in razgovorov na deželni in zvezni ravni ne smemo obetati bistvenih premikov in rezultatov v korist naše narodne skupnosti, se bo ZSO še naprej odločno zavzemala za stalen forum, ki bi omogočal enakopraven dialog med manjšino in oblastmi. Vendar pa tak forum nikakor ne more biti sosvet, ki je samo posvetovalni organ in je sestavni del zakona o narodnih skupinah, kateri temelji na nedemokratičnem preštevanju in ga zato manjšina v obstoječi obliki nikdar ne more sprejeti kot izpolnitev člena 7. Zato je čas, da vlada neha siliti manjšino v sosvet ter končno pristane na njene konstruktivne predloge.

Akcijska enotnost med Zvezo slovenskih organizacij na Koroškem in Narodnim svetom koroških Slovencev mora v zadevah člena 7 tudi v bodoče ostati osnovni predpogoj za uspešno narodno politiko; zato zanjo ni alternative.

Ena glavnih nalog vseh organizacij narodne skupnosti v letu 1983 bo brez dvoma močnejši in bolj organiziran pristop k uveljavljanju našega jezika v javnosti — tam, kjer to možnost formalno imamo, pa tudi tam, kjer nam jo zakon o narodnih skupinah še zožuje ali sploh jemlje. Borba za enakopravnost slovenskega jezika v javnih otroških vrtcih pa je za celotno narodno skupnost zahteva, od katere ne moremo odstopiti.

V leto 1983 stopamo koroški Slovenci samozavestno in v prepričanju, da samo z vztrajnim in pridnim delom na vseh področjih in v vseh krajih dvojezičnega ozemlja, ne pa s taktiziranjem in kompromisarstvom, lahko napredujemo, sicer le korak za korakom, vendar konstantno v borbi za izboljšanje položaja naše narodne skupnosti, ki ji do danes še nihče ni kaj podaril, marveč si je morala v preteklosti in si bo morala tudi v bodoče vse priboriti z lastnim trudom in naporom. Če bodo naši ljudje videli, da se da s trdim in težkim delom dosegati sicer male toda pomembne rezultate, bo rasla v njih samozavest in nam bodo sledili.

V tem smislu želim vsem rojakom zdravo in uspešno novo leto in veselo praznovanje!

dipl. inž. Feliks Wieser
predsednik Zveze slovenskih organizacij na Koroškem

Okvirni program prireditev za leto 1983

Slovenska prosvetna zveza je tik pred začetkom novega leta razposlala svoj ter načrt prireditev organizacij včlanjenih v Zvezo slovenskih organizacij na Koroškem za leto 1983. To je brez dvoma razveseljiv pojav, saj je prireditveni koledar dober koordinator za društva in organizacije, ki se tako lahko ravnajo po razvidnih datumih prireditev in se s pomočjo le-tega lahko izognejo neljubih terminskih kolizij.

Prireditve so razčlenjene po mesecih oz. datumih. Tu seveda gre le za večje prireditve, vendar je iz podatkov razvidno, da bo tudi v prihodnjem letu mnogo prireditev, katere bo treba upoštevati iz že nakazanih vidikov, kakor tudi osebnih terminskih načrtov. Če tu gre za termine nad štirideset prireditev, potem je že sam ta podatek zgovoren dokaz, kako pestro in bogato bo naše kulturno in narodno politično delo v letu 1983. V tem koledarju so razumljivo zajete vse večje prireditve SPZ, ZSO in včlanjenih organizacij, društev in tudi drugih ustanov.

Na tem mestu razumljivo ne moremo omenjati vsake prireditve posebej, vendar želimo opozoriti na tiste prireditve prvega četrt leta, ki so najpomembnejše in za katere prireditelji želijo, da vzporedno z njimi ne kaže prirejati še druge prireditve. Januarja meseca so v načrtu prireditve zabavnega in športnega značaja, zato omenjamo novoletni koncert SPD „Danica" 6.; mednarodno tekmo v smučarskih skokih za mladince tudi 6.; Slovenski ples 8.; gimnazijski ples 21. in mladinsko revijo SPZ Pokaži, kaj znaš 23. januarja; 3. februarja bo SPZ imela svojo Prešernovo proslavo v Celovcu, Zveza koroških partizanov pa bo 6. v Svečah priredila spominsko svečanost padlim borcem; 6. marec bo stal v znamenju zimskega pohoda na Arihovo peč, ki ga prirejajo SŠZ, SPD in SPD „Rož". Od 6. do 13. marca bo potekal rožanski izobraževalni teden, 24. pa bo SPZ skupaj z ORF-om izvedla v Celovcu gostovanje Alpskega kvinteta. 9. Aprila bo Zveza koroških partizanov priredila spominsko svečanost ob obletnici smrti narodnega heroja F. Pasterka-Lenarta, od 14.–30. aprila bo v Celovcu likovna razstava šestih grafikov. Posebej pa opozarjamo na gostovanje Stalnega slovenskega gledališča v Trstu, ki bo 24. aprila v Mestnem gledališču v Celovcu v organizaciji SPZ uprizorilo Kmecelove „Mutaste brate".

To je pregled prvega četrtletja prihodnjega leta, vendar vseeno še opozarjamo na 9. maj, ko bo ZKP proslavila dan zmage in na 12. maj, ko bo ZSO vabila na slavnostno prireditev ob obletnici podpisa državne pogodbe in zmage nad fašizmom.

O ostalih prireditvah bomo sproti obveščali v našem listu in na tem mestu še enkrat poudarjamo, da je to okvirni program, ki se iz raznih razlogov lahko še spremeni, zato prosimo, da se o vseh podrobnostih informirate pri posameznih organizacijah in društvih.

„Kaplje žgoče zavesti"

NOVA PESNIŠKA ZBIRKA ANDREJA KOKOTA

Pri celovški založbi Drava je izšla nova pesniška zbirka našega domačega pesnika Andreja Kokota. Knjiga z naslovom „Kaplje žgoče zavesti", ki jo je uredil Matjaž Kmecl, je bila v torek predstavljena v knjigarni „Naša knjiga". Andreju Kokotu, katerega pesniško snovanje obsega zdaj že devet samostojnih zbirk, čestitamo k doseženemu uspehu, o novi zbirki pa bomo še obširneje poročali.

Koroški književniki brali v Beogradu

V okviru prireditev, ki jih je avstrijsko zunanje ministrstvo pripravilo skupaj z avstrijskim poslaništvom v Beogradu, je slednje skupaj z Zvezo srbskih književnikov organiziralo literarni večer, na katerem so predstavili literarno ustvarjalnost koroških Slovencev.

Na literarnem večeru, ki je bil v petek 17. decembra v slavnostni dvorani Zveze srbskih pisateljev v Beogradu, so iz svojih del brali Florjan Lipuš, Gustav Januš in predstavnica mlajše literarne generacije Maja Haderlap. Obiskovalcem večera so predvajali tudi film avstrijske televizije „Herbstdiesteln", ki obravnava literarno ustvarjalnost koroških Slovencev.

Po filmu, ki je bil toplo sprejet, je univ. asistent dr. Erik Prunč imel referat o zgodovinskem razvoju slovenske književnosti na Koroškem do danes. Ob tem je nakazal na dejstvo, da je Celovec večkrat v zgodovini bil literarni center celotnega slovenskega kulturnega prostora in da tudi danes slovenski koroški avtorji le-temu dajejo močne impulze.

Na prireditvi, katere so se udeležili številni kulturni ustvarjalci Srbije, so prisostvovali tudi namestnik sekretarja za zunanje zadeve ZIS Jugoslavije, Zdenko Svete, avstrijski poslanik v Jugoslaviji, dr. Norbert Linkart in bivši veleposlanik SFRJ v Avstriji, Novak Pribičevič.

OBVESTILO SPZ

Slovenska prosvetna zveza ljubitelje odrske umetnosti obvešča, da bo gostovanje Stalnega slovenskega gledališča v Trstu s poljudno igro Matjaža Kmecla, Mutasti bratje, v nedeljo, 24. aprila 1983 v Mestnem gledališču v Celovcu.

Bogata bera slovenskih koledarjev

Ko se iztekajo zadnji dnevi leta, je vse uprto v prihodnost, kaj bo prinesel novi čas — novo leto. Ob prelomnici od starega na novo leto pa se oziramo tudi v preteklost, kaj smo dosegli in kaj nam ni uspelo uresničiti. Pregledi in prognoze najbolj pridejo do izraza v rednih letnih koledarjih, ki jih izdajajo razne založbe, kulturne organizacije in ustanove. Med njimi smo izbrali Slovenski koledar, ki ga izdaja Slovenska izseljenska matica in Prešernov koledar, katerega izdaja Prešernova družba. Oba koledarja sodita med najbolj razširjene, prvi je namenjen Slovencem po svetu, drugi pa ima največ bralcev v matični Sloveniji.

SLOVENSKI KOLEDAR služi kot vez med Slovenci po svetu in v matični Sloveniji, zato je njegova vsebina v glavnem posvečena informaciji o doganjanjih med slovenskimi društvi po svetu in kontaktih slovenskih rojakov z domovino. Seveda pa je Slovenski koledar bogat informator o dogajanjih in dosežkih SRS tako n apolitičnem, gospodarskem in kulturnem področju. Tako je tudi vsebinsko razporejen na poglavja Domovina, Slovenci po svetu, Literarni almanah, Pesmi in zgodbe za najmlajše Slovence in še rubriko, napisano v angleščini. Vse branje skupaj zajema 272 strani, seveda popestreno s številnimi slikovnimi ilustracijami, mnogimi tudi v barvah, zlasti pokrajinski motivi lepe slovenske zemlje. K temu razumljivo spada tudi koledarski del s splošnimi koledarskimi podatki, spominskimi dnevi, pri čemer nikakor ne gre prezreti predstavitev znanih slovenskih mož, ki so na raznih področjih tehnike doma in po svetu dosegli vidne uspehe in tako doprinesli k napredku človeštva. Med številnimi zanimivimi članki naj omenimo le prispevek Jara Dolarja, ki piše o Hermanu Koroškemu — posredniku med vzhodom in zahodom — enemu prvih slovenskih intelektualcev, ki je močno prispeval k renesansi srednjeveške znanosti, članek Jožeta Prešerna Slovenska pesem ne pozna meja, v katerem piše o razširjenosti slovenske pesmi med rojaki v tujini in prispevek Petra Skoberneta, kako varujemo narodno dediščino. Treba je še povedati, da je Slovenski koledar 1983 trideseti letnik po vrsti.

PREŠERNOV KOLEDAR, edicija Prešernove družbe v Ljubljani, ima drugo vsebinsko zasnovo, saj je v glavnem namenjen Slovencem v matični Sloveniji, kar pa nikakor ne pomeni, da njegova koncepcija ni sprejemljiva tudi za širši svet. Saj Prešernov koledar bralcu nudi izredno bogato izbiro člankov, ki govorijo tako o dogajanjih doma in v svetu. Pisci člankov so znani slovenski družbeno politični delavci, kulturniki, gospodarstveniki, literati in novinarji. Tako med pisci zasledimo imena kot je Janko Pleterski, Marjan Sedmak, Melita Stele-Možina, Jože Smole, Ivan Potrč, Slavko Fras in drugi. Ravno slednji je napisal obširen članek o dr. Franciju Zwittru, ki bo prihodnje leto slavil svoj 70. življenjski jubilej; pod naslovom „Ime, ki oznanjuje Slovensko Koroško" avtor na feljtonistični način opisuje zasluge bivšega predsednika ZSO za razvoj slovenske narodne skupnosti na Koroškem. Med številnimi sodelavci Prešernovega koledarja za leto 1983 zasledimo tudi Andreja Kokota, ki je v le-tem zastopan z nekaterimi novimi pesmimi. Edicija ima prikupen format, pri čemer je treba posebej omeniti barvne reprodukcije slovenskega slikarja Nikolaja Omerse na naslovni strani in v koledarskem delu.

Oba koledarja lahko naročite oz. kupite v knjigarni „Naša knjiga" v Celovcu ali pa v knjigarnah v Sloveniji.

Izšlo je Koroško mladje 48

Erik Adam, Ursula Adam, Rudi Benetik, Feliks J. Bister, Jožica Čertov, Alfred Gulden, Maja Haderlap, Tonči Haderlap, Fabijan Hafner, Franc Kain, Matjaž Kmecl, Ožbej Komeljski, Matjaž Kropivnik, Hansi Linthaler, Franc Merkač, Janko Messner, Jože Nedved, Jani Oswald, Jozi Turk in Karel Vouk so imena avtorjev, zastopanih v novi, zadnji številki Koroškega mladja v letu 1982.

Navedena imena potrjujejo, da tudi v Koroškem mladju 48 gre za širok krog sodelavcev in prav tako različno vsebino. Tokrat ima Koroško mladje izključno literarne prispevke, če izvzamemo rubrike Novice — novosti — odmevi, pisma bralcev in nemški povzetek vsebine. Slikar v tem Koroškem mladju je mladi nadarjeni slikar Karel Vouk, ki v le-tem objavlja „Risbe iz serije Taize 1982". Škoda je le, da o slikarju ni nikakršnih podatkov, niti razmišljanja o njegovi umetniški izpovedi.

V literarnih prispevkih gre za pesmi, dramatiko in drugo literaturo. Med njimi je posebej treba omeniti odlomek iz Kmeclove poljudne igre Mutasti bratje, katere uprizoritev SSG v Trstu je našla izredno pozitiven odmev. Fabijan Hafner v Mladju prvič objavlja svoje pesmi, medtem ko so Matjaž Kropivnik, Franc Merkač, Jani Oswald, Maja Haderlap in Jožica Čertov že stalni sodelavci revije in tudi v novi številki objavljajo ljubezensko oziroma refleksivno in vizualno liriko. Janko Messner je zastopan s prozo in pesniškimi variantami ter kot prevajalec besedil gostov v Mladju. Slednjih je v Koroškem mladju 48 več in sicer Alfred Gulden, Ursula Adam in Franz Kain, potem je tu še Hansi Linthaler, ki je ilustriral Oswaldovo satirično pesem Zemlja bo po gobe šla — vojna bo atomskaja. Torej kar štirje avtorji iz vrst večinskega naroda. Čeprav vsebine njihovih prispevkov nikakor ne nameravamo zavračati, je vendar umestno vprašanje: ali s tem uredniki (ali eden izmed njih) ne zapadajo v hipertrofijo? Med prispevki naj omenimo še komentar Feliks J. Bistra, ki se v le-tem ukvarja s poštnim letakom Dušana Nendla, pregled odmevov na Ferkov roman Der verurteilte Kläger, ki jih je zbrala Jožica Čertov in članek Rudija Benetika, ki razmišlja o slikah slovenskega impresionista Ivana Groharja.

Koroško mladje 48 lahko kupite v obeh slovenskih knjigarnah v Celovcu, lahko pa ga tudi naročite pri upravi koroškega Mladja, A-9010, poštni predal 243.

Spet bomo šli na Slovenski ples

Slovenska prosvetna zveza spet vabi na svoj tradicionalni Slovenski ples, ki bo v soboto 8. januarja 1983 v prostorih Delavske zbornice v Celovcu. Kakor vedno, se tudi tokrat staro in mlado veseli na to največjo družabno prireditev koroških Slovencev.

Tudi priprave za 32. Slovenski ples so v polnem teku. Na to že opozarjajo znani lepaki z rdečim balončkom, ki ljubitelje vesele družabnosti seznanjajo s tem, kdo bo letos na Slovenskem plesu skrbel za vesele melodije. Akterji SPZ so pri tem imeli srečno roko, saj so za sodelovanje pridobili dva znana slovenska ansambla in sicer popularni Alpski kvintet s pevcema Ivanko Krašovec in Jankom Ropretom. Vsi so na Koroškem že nastopali in tudi med našimi rojaki uživajo veliko priljubljenost. Alpski kvintet bo na Slovenskem plesu igral prvič, medtem ko sta pevca na tej prireditvi že sodelovala v okviru drugih ansamblov in vemo, da gre za dva odlična interpreta pesmi narodne in zabavne glasbe. Tudi ansambel NOVI KVIK nam ni neznan, ker smo ga prav tako dobro poznali v stari zasedbi, zdaj pa se nam bo predstavil še v novem sestavu. Kot rečeno, o kvaliteti obeh ansamblov ni treba posebej izgubljati besed, ker vemo, da gre za dve izmed najbolj iskanih slovenskih zabavnih inštrumentalnih skupin, ki bosta tudi na Slovenskem plesu zadovoljili tudi še tako zahtevne plesalce.

Zato že zdaj svetujemo, da si pravočasno zagotovite vstopnice, ki so na voljo v pisarni SPZ, pri zastopnikih krajevnih prosvetnih društvih in v knjigarni „Naša knjiga" v Celovcu.

Ko vabimo na Slovenski ples, se vedno znova spomnimo hektike pred pričetkom prireditve, ko se ljudem gre za „osvojitev" primernih prostorov ob mizah, ker čestokrat izzove trenutno nevoljo, nekaterih nestrpnih obiskovalcev, vendar se kmalu izkaže, da so naposled vsi zadovoljni in se prijetno zabavajo v krogu svoje druščine. Tako bo gotovo tudi letos, ko se bomo srečali na tradicionalnem 32. Slovenskem plesu v Celovcu. Že danes kličemo vsem obiskovalcem na veselo snidenje!

Nova številka „Die Brücke"

Tik pred prazniki smo dobili v roke novo, četrto številko koroške kulturne revije, „Die Brücke". Kot običajno, je tudi pričujoča številka zelo bogata tako po vsebini kot grafični zasnovi, posebno kar zadeva barvnih reprodukcij umetniških izdelkov koroških slikarjev.

Med sodelavci so tudi tokrat zastopani koroški slovenski umetniki slikar Drago Druškovič z reprodukcijami njegovih skic in slik na steklo, medtem ko je razmišljanja o njegovem slikarstvu napisal pesnik Andrej Kokot, pisatelj Janko Ferk pa objavlja fragmente iz novega romana, ki nosijo naslov „Die Landpredigt". V nadaljnjem v „Die Brücke" gre za zapise o štirih jubilejih in sicer za 90-letnico koroškega komornega zbora, 60-letnico knjižnic koroške Delavske zbornice, 50-letnico koroške kmetijske zbornice in za 50-letnico deželnega konzervatorija. Posebna zanimivost za ljubitelje zgodovine so višinski posnetki sledov obzidja Virunuma na Gosposvetskem polju. Med sodelavci je tokrat tudi deželni glavar Leopold Wagner, ki razmišlja o sodobnem gledališču, medtem ko Gert Hofmann objavlja sceno iz njegovega najnovejšega gledališkega komada.

O koroški slikarki Mariji Lassnig, ki je tako v Evropi kot v Ameriki dosegla velik ugled, piše tiskovni referent salzburških slavnostnih iger, dr. Hans Widrich. Nadalje dr. Thomas Pluch piše o koroškem slikarju Hansu Hiesbergerju, o slikarki Lilli Knapp razmišljajo Georg Drozdowski in o slikarju, možu pesnice Christine Lavant, Josefu Benediktu Habernigu pa dr. Helgrad Kraigher. Faksimilna priloga nove številke „Die Brücke", je delo slikarja Hansa Staudacherja. Koroški pesnik Helmut Scharf je napisal esej o Goetheju, ostali del revije pa prinaša prispevke o arhitekturi, baletu, domači glasbi kakor literaturo Hansa Gigacherja ter kulturno pismo iz Julijske krajine.

Novo številko „Die Brücke" lahko dobite tudi v knjigarni „Naša knjiga" v Celovcu.

BOROVLJE:

Zahteva po dvojezičnih topografskih napisih

Na zadnji občinski seji v Borovljah so med drugim obravnavali občinski proračun za leto 1983. Diskusija je bila zelo burna predvsem zaradi tega ker je občinski odbornik Grabner (KPÖ) kritiziral nesocialno delitev davčnih bremen, ki gredo v škodo malega človeka. Navedel je podražitev vode, stroške za kanalizacijo in spravilo odpadkov ter stroške za ureditev pokopališča, kar vse skupaj znese 700 šilingov več, kot prejšnja leta, preračunano na eno gospodinjstvo. Kritiziral je tudi podražitev prispevka za otroški vrtec, ki znaša kar 25 odstotkov več kot prejšnje leto. Nadalje je Grabner zahteval, da se vsaj v tistih 5 krajih občine Borovlje, kjer velja zakon o narodnih skupnostih, namestijo dvojezični topografski napisi. Upravičena Grabnerjeva izvajanja so naletela na gluha ušesa in na nekvalificirano nerganje.

Po burni debati je bil občinski proračun za leto 1983 v višini 91 milijonov šilingov le končno soglasno sprejet. Med projekti, ki so zapopadeni v proračunu so med drugim ureditev parkirnega prostora na območju soteske Čepe, izgradnja cestnega območja Babnjak in ceste Poden–Strugarje. Ker bo gasilsko društvo v Borovljah leta 1985 obhajalo 100-letnico svojega obstoja, so na pobudo župana Woschitza soglasno sprejeli sklep, da bodo do jubilejnega leta zgradili v Borovljah gasilski dom.

V okviru te zadnje občinske seje v letošnjem letu, se je od svojih kolegov-odbornikov poslovil (iz zdravstvenih ozirov) dipl. inž. Just (ÖVP). Njega bo nasledoval dipl. inž. Rainer Adamik. Kot novi odbornik pa bo od sedaj naprej deloval v občinski sobi Albin Maurer iz Brodi. Župan Woschitz je bivšemu odborniku-sodelavcu predal častna darila in se mu iskreno zahvalil za 18-letno sodelovanje v občinskih zadevah.

Slovenska prosvetna društva „Borovlje", „Vrtača" v Slovenjem Plajberku, „Herman Velik" v Zgornjem Kotu in Šentjanž v R. vabijo na

SILVESTROVANJE

v Mestni hiši v Borovljah 31. decembra 1982 s pričetkom ob 20. uri.

Za ples in veselo razpoloženje bodo skrbeli

VESELI PLANŠARJI

V novo leto z najboljšimi željami

Smo ob prehodu iz starega v novo leto. Ob takšni priložnosti je navada, da se vprašamo, kako smo bili zadovoljni s potekom starega leta, kateremu smo ob njegovem začetku želeli, da bi bilo uspešno v prid boljšemu medsebojnemu razumevanju v svetu in predvsem medsebojnemu razumevanju v naši deželi sami. Vendar nam naše pobožne želje tudi tokrat niso bile uslišane, nasprotno položaj je še bolj pereč, kot kdajkoli poprej.

Živimo v zelo razburljivem času, v času vedno večje gospodarske krize in v strahu pred novo vojno in to celo pred takšno, da bi bil uničen svet. Kakor je svetovna situacija brezupna, tako je v manjšem merilu brezupna situacija tudi v okviru naše narodne skupnosti, ki se bori za svoj narodni in socialni obstoj. Merodajne oblasti ne kažejo niti trohice razumevanja za naše težnje, nasprotno, poslužujejo se znanega načela, da je najboljša obramba napad in mečejo krivdo za neuspeh na manjšino, češ da noče v sosvete. Hočejo nas na vsak način „osrečiti" s sosveti, nihče pa jim ne brani, da bi to storili lahko tudi brez njih.

Kljub žalostnemu položaju na vseh področjih, pa ne mislimo vreči puške v koruzo. Še vedno upamo na boljšo usodo našega naroda, ki se vztrajno bori in se zanaša samo še na lastne sile, na delo v korist dobrin, ki smo si jih težko priborili. V tem boju pa imamo seveda v mislih veliko družino bralcev zbranih okrog našega glasila Slovenskega vestnika, ki si prizadeva biti odraz teženj slovenskega ljudstva na Koroškem. Da pa bi bil naš list še pestrejši in privlačnejši, je vsekakor potrebno, da imamo čim več sotrudnikov in dopisnikov iz vseh naših dolin, ki bodo pomagali temeljito spoznavati naše kraje z vsemi njihovimi problemi in težnjami.

Ob tej priložnosti se spet kot vsako leto iskreno zahvalimo prizadevnim sodelavcem in dopisnikom za izkazano zvestobo in pomoč, ko so pomagali širiti in oblikovati naš list med našim ljudstvom in tudi izven naše domovine. Hkrati pa povezujemo našo zahvalo s prošnjo, da tudi v novem letu ostanete zvesti našemu listu, da bo še bolj skupno glasilo nas vseh.

V tem smislu želimo vsem prijetne praznike in srečno ter upehov polno novo leto.

DJEKŠE:

Nerednosti pri občinskih subvencijah

Občina Djekše bo imela v prihodnjem letu predvidoma 2,6 milijona šilingov primanjkljaja, če bo ostalo vse pri sklenjenem proračunu, o katerem so razpravljali pretekli torek na občinski seji v Djekšah. Pod vodstvom župana Johana Traunika (SPÖ) je občinski svet sklenil proračun, ki predvideva izdatke v višini 6,7 milijona šilingov, dohodki pa naj bi znašali le 2,1 milijona šilingov.

Kot je povedal župan Traunik (SPÖ) se je deželna vlada pridružila kritiki odbornika EL Djekše Filipa Warascha, ki je že na pretekli seji opozoril na nerednosti pri subvencijah za rejce bikov v občini. Očitno je občina zgubila pregled pri razdelitvi podpor in bo zdaj izvajala na iniciativo Enotne liste strožjo kontrolo.

Enotna lista v Djekšah je hkrati predlagala zborovanje prizadetih kmetov, ker, tako je dejal Filip Warasch, ne gre, da bo zdaj nastopala občina proti interesom kmetov, ampak mora z njimi skupno izdelati rešitev, da v bodoče ne bo več prišlo do nerednosti.

Odbornik EL je tudi močno kritiziral pravno mnenje deželne vlade, v katerem uradniki in pravniki ustavne službe in občinskega referata nasprotujejo soglasnemu sklepu občinskega sveta iz leta 1979. Po tem sklepu vabijo na seje občinskega predstojništva tudi vodje frakcij, ki niso zastopane v občinskem predstojništvu. Kot je dejal Filip Warasch hočeta obe veliki stranki v deželi zagotoviti vsaj še en odbor, ki lahko sklepa brez javnosti in proti interesom malih frakcij.

Zato bo občinski svet do prihodnje seje izdelal predlog, s katerim bi uvedli redne seje frakcijskih vodij, na njih bo pa navzoč tudi župan. Dosedaj takoemu slepu nasprotuje samo ÖVP v občini.

Posebnost dješke občine je tudi pravni pododbor, ki je tokrat izdelal soglasno odredbo, ki bo sicer upoštevala smernice novega deželnega zakona o dajatvah pri javnih veselicah, vendar odredba tudi ščiti domača prosvetna in dobrodelna društva.

Šmiklavž ob Dravi

Pred kratkim smo spremili k zadnjemu počitku na pokopališče v Šmiklavžu ob Dravi, sedaj občina Beljak, gospo Marijo Katnik. Pokojna je bila gospodinja znane Kranjčeve kmetije v Krošičah. Njen oče je bil v medplebiscitni dobi župan takrat deljene občine Marija na Zilji ob Baškem jezeru. Njen brat, ki je umrl pred 20 leti, pa je bil zadnji župnik v Gorjah (Gorjanah) v Ziljski dolini.

Pokojna je bila tiha in mirna ter srčno dobra žena ter radodarna do vsakogar. Med zadnjo vojno je morala s starši v izseljeništvo. Brat, ki bi moral prevzeti kmetijo, je bil v izseljeniškem taborišču vpoklican k vojakom, moral na fronto in tam zgubil življenje.

Marijo Katnik smo pokopali ob lepi udeležbi pogrebcev. Pogrebni obred je opravil soupravitelj šmiklavške cerkve Peter Sticker ob asistenci Stanka Trapa iz Ziljske Bistrice. Magister Peter Sticker je v srce segajočih besedah orisal lik te vrle slovenske matere.

Domači cerkveni zbor pod vodstvom ravnatelja Pinterja, ki je bil svojčas tudi na naši nekdanji šoli učitelj, se je s pesmimi žalostinkami poslovil od rajne in zapel tako pretresljivo, da so privrele solze iz oči.

Pokojno Marijo Katnik bomo ohranili v častnem spominu. Naj počiva v miru.

Šentjakob v R. - ples na Štefanovo

Kot že več let, tako je Slovensko prosvetno društvo „Rož" tudi letos pripravilo na Štefanovo ples, ki so se ga poleg domačih prosvetašev udeležili tudi številni prijatelji društva in veseljaki iz bližnjih in daljnjih vasi. Bila je prijetna družabnost, kot smo jo vajeni med našimi ljudmi v Rožu, ki so po mentaliteti najbolj veseljaško ljudstvo med koroškimi Slovenci. Za prijetno družabnost so skrbeli ansambel „Borut Lesjak" iz Ljubljane s pevcema Daretom Heringom, pop skupina „Jadagani" iz Celovca in plesna skupina dijakov slovenske gimnazije, ki jo vodi znani plesalec in plesni učitelj Grega Krištof. Na račun so torej prišli vsi. Tudi za dobro kapljico in prigrizek je bilo poskrbljeno, tako da so se od plesa upehani plesalci spet lahko nekoliko opomogli in nadaljevali z istim tempom naprej. Starejši ljudje so kar zmajevali z glavami in se čudili, kaj vse zvdržijo mladi ljudje, no in ko so se malo zamislili, so le priznali, da so bili v mladih letih prav tako gibčni, če ne še bolj.

Na Štefanovo je bilo v kulturnem domu v Šentjakobu staro in mlado veselo in zadovoljno, kar je hkrati najlepše priznanje organizatorju. Obiskovalci nedeljske družabne prireditve so se razšli na svoje domove z najlepšimi željami za prihodnje leto, kjer se bodo spet srečali in poveselili, kot je to v navadi na Štefanovo.

OPOZORILO BORCEM PROTI FAŠIZMU IN ŽRTVAM FAŠIZMA

Zveza koroških partizanov opozarja bivše partizane, KZ-larje, pripornike, izseljence in druge žrtve fašizma, ki še nimajo Uradnega potrdila po § 4 zakona o žrtvah (Amtsbescheinigung) ali Izkaznice za žrtve (Opferausweis) oz. jim je bila tozadevna prošnja zavrnjena, da v kratkem poteče rok za izstavitev teh dokumentov.

Zato naj se najkasneje do 10. januarja 1983 javijo na sedežu Zveze koroških partizanov, Celovec, Gasometergasse 10, in sicer med uradnimi urami v ponedeljek ali četrtek dopoldne.

Zveza koroških partizanov

Turni smuk z Oselce za Karavanškega medveda

Start: Pri kmetu Francu na Zgornjem Kotu (Sele).
Čas: Nedelja 9. januarja 1983 ob 9. uri.
Proga: Stara, opuščena, kolovozna pot, ki pelje čez sedlo Oselce.
Dolžina proge: 900 m — višinska razlika 150 m. Proga ni teptana, je pa razmeroma lahka, tako, da je zmogljiva tudi za manj dobre smučarje.
Tekmovalci: Tekmuje lahko vsak, kdor ima veselje do smučanja!
Tekmovanje: Turni smuk. Posebna turna oprema (kože, turne vezi) ni potrebna ker bo za tekmovalce shojena gaz.
„START" in „CILJ" sta v dolini. Vsak tekmovalec prehodi peš (smuči na rami!) 900 m dolgo, zgaženo pot. Na koncu poti je kontrolna točka, kjer se zabeleži startna številka vsakega tekmovalca. Tekmovalec si natakne smuči in se takoj odsmuča nazaj na kraj „STARTA", kjer je potem končni „CILJ".
Hoja + smuk = končni rezultat!

Tekmovalne skupine:
1. dekleta od 10 do dopolnjenih 15 let starosti
2. fantje od 10 do dopolnjenih 15 let starosti
3. ženske od 16 do dopolnjenih 40 let starosti
4. moški od 16 do dopolnjenih 40 let starosti
5. ženske in moški nad 40 let starosti

Nagrade: Glavna nagrada je umetniško izrezljan, lesen „Karavanški medved". V vsaki od petih tekmovalnih skupin, dobi: 1. zlato, 2. srebrno in 3. bronasto kolajno.
„Karavanškega medveda" prejme eden od petih dobitnikov **zlatih kolajn.** Kdo bo tisti se odloči v posebni spretnostni igri!
Startnina: S 30.— za tekmovalca. Plača se pred startom, ob prejemu startne številke.

Vsak tekmovalec tekmuje na svojo odgovornost! Planinsko društvo ne prevzame nobene odgovornosti v slučaju poškodb tekmovalcev ali drugih oseb!

Prireditelj in organizator tekme: Planinsko društvo Celovec.

Navdušenje z „Jadagani"

V soboto 18. decembra ob 18.30 uri, sta priredila KDZ Blato in Pliberški časopis koncert z „Jagadani" v okviru zaključka plesnega tečaja. Spored je vodil Gregej Krištof in prav za to priložnost povabil Rock 'n' Roll skupino s slovenske gimnazije, ter koroška prvaka v standardnih plesih. Staro in mlado je bilo navdušeno.

Pri Schwarzlnu v Pliberku se je zbralo mnogo gledalcev, ki so skupno z nastopajočimi doživeli lep večer. Začetek je Gregej otvoril s plesom, katerega se je udeležilo mnogo navzočih. Ob plesu se je videlo, kaj so se obiskovalci njegovega plesnega tečaja naučili.

Kot naslednje so Jadagani dali vpogled v njihovo znanje. Ker je bilo veliko družin z malimi otroki, so bile le-te prisiljene, da prej odidejo, kar je bilo zelo škoda, ker so s tem zamudili višek večera. Ta višek so tvorili Rock 'n' Roll plesalci slovenske gimnazije ter koroška prvaka standardnih plesov.

Rock 'n' Roll skupina je pokazala njen akrobatični talent ob njihovem prvovrstnem nastopu. Plesni par je s profesionalno eksaktnostjo zaplesal standardne in latinskoameriške plese.

Za iztek pa je še enkrat zaigrala pop-skupina Jadagani, ki je povzročila navdušenje predvsem pri mladini. Pri Jadaganih je treba še dodati, da niso z njihovo akcijo „Tanzmusik auf Bestellung" preveč obljubili.

Na vsak način je prireditev uspela — več takih!

Pepe

PRIREDITVE

Slovensko prosvetno društvo „Danica" v Šentvidu v Podjuni vabi na

TRADICIONALNI NOVOLETNI KONCERT

v četrtek (sveti trije kralji) 6. januarja 1983 ob 14.30 uri v kulturnem domu Danica v Šentprimožu.

Nastopajo: mešani zbor, mešani oktet, mlajši mladinski zbor SPD „Danica", trio Korotan s pevci, ženski kvartet Kežar in ansambel Zmeda.

Katoliški dom prosvete SODALITAS v Tinjah

- Od ponedeljka 3. januarja ob 9. uri do torka 4. januarja do 17. ure, SEMINAR ZA IZOBRAŽENCE. Prireditelja: KDO in Dom v Tinjah.
- V sredo 5. januarja ob 19.30 uri, forum za politična vprašanja: DEMOKRACIJA V AVSTRIJI. Predavatelj: univ. prof. dr. Anton Pelinka.

Slovensko prosvetno društvo „Bilka" v Bilčovsu vabi na

REDNI OBČNI ZBOR

v petek 7. januarja ob 19.30 uri pri Miklavžu v Bilčovsu.

SILVESTROVANJE

v Podnu, v hotelu Lausegger. Pričetek ob 19.30 uri.
Igra instrumentalna skupina „Tamburica" in Trio iz Podna.

Prisrčno vabljeni!

Menjava denarja

Stanje v sredo 29. decembra 1982

Za 100 **din** dobite	23.00 šil.
Za 100 **din** plačate	28.00 šil.
Za 100 **lir** dobite	1.19 šil.
Za 100 **lir** plačate	1.28 šil.
Za 100 **mark** dobite	694.00 šil.
Za 100 **mark** plačate	710.30 šil.

Slovensko prosvetno društvo „Zarja" v Železni Kapli vabi na

13. SMUČARSKO TEKMO (smuk)

v nedeljo 2. januarja pri Mozganu v Lepeni/Koprivna. Start ob 10. uri.
Skupine: šolarji, mladinci, moški, seniorji in ženske
Gostje: mladina, moški in ženske
Tekmuje se na lastno odgovornost!
(Vozači avtomobilov naj imajo s seboj snežne verige).

●

SILVESTROVANJE

z začetkom ob 20. uri v hotelu Obir. Družabnost in presenečenja!

SAK ples

Na Štefanovo je imel, kot že več let, Slovenski atletski klub svojo družabno prireditev, imenovano SAK ples. Tokrat je bil ta ples v Železni Kapli v hotelu „Obir". Poleg nogometašev in prijateljev tega slovenskega nogometnega društva ter domačinov od blizu in daleč sta se plesa udeležila tudi jugoslovanski konzul v Celovcu Svetislav Popovič in predsednik Slovenske prosvetne zveze Valentin Polanšek, ki je zopet zdrav in ga je zbrana publika z velikim veseljem sprejela v svoji sredi in to z najboljšimi željami.

Bil je prijeten večer, kako tudi ne, saj so ga kreirali s svojimi godali znani „Fantje iz Podjune". Kot po navadi so vsi prišli na svoj račun. Ob tej priložnosti je bilo tudi precej diskusije o tem, ali bo SAK tudi prihodnje leto tako uspešen kot je bil letos. Bila je res prijetna družabnost, k temu je pripomogla tudi privlačna kuhinja in dobra kapljica hotela Obir, ki je znan po teh dveh vrlinah. „Fantje iz Podjune" so jo dobro vžigali in res poskrbeli, da je bilo odlično počutje.

20 let tria Korotan SPD „Danica“

Na Štefanovo je SPD „Danica“ vabilo na koncert. Povod prireditve je bil dvojen, namreč srečanje pevsko inštrumentalnih skupini ter proslava nekoliko zakasnele 20-letnice tria Korotan, ki je s svojim delom pričel že pred 22 leti. Tedaj so ansambel, ki ga je ustanovil Hanzi Kežar (ki igra harmoniko), poleg njega še sestavljali kitarist Franc Pegrin in Otto Wutte (ki je igral na kontrabas). Tedaj nihče ni mislil, da bo ansambel obstal tako dolgo. Toda potem, ko sta k ansamblu prišli še odlični pevki Mojca in Rozi, je trio Korotan ob svojih nastopih žel uspeh za uspehom. To je bilo leta 1961, tedaj je igral celo na zabavnih prireditvah. Vendar se je ta prvi sestav, ki je prvič zaigral pri Voglu, po nekaj letih razšel in delovanje je za nekaj časa utihnilo. Toda Hanzi Kežar ni miroval, poiskal je novo zasedbo. Prišli so Jozej Starc (kontrabas), Danica Kežar (kitara) in pevci Foltej Hartman, Mojca Hribernik, Ana Kežar, Micka Škof, Stanko Wakounig; tudi drugi pevci so občasno sodelovali. Tedaj je ansambel začel nastopati doma, po južni Koroški in drugih zveznih deželah, potem pa so se zvrstila gostovanja v Nemčijo, Slovenijo oz. Jugoslavijo in Italijo. Trio Korotan je posnel tudi svojo prvo ploščo skupno z zborom „Danica“ z naslovom Tam dov za Dravo. Kar 15 krat je ansambel sodeloval v spevoigri Vasovalci, višek pa je doživel leta 1977, ko je bil na turneji v ZDA in v Kanadi in tudi nastopil na sedežu Združenih narodov v New Yorku. Kasneje je sodeloval pri oddajah RTV, SRG, RAI in v nemški televiziji.

V teh dvajsetih letih je razumljivo spet prišlo do pomladitve ansambla: vrnil se je kitarist Franc Pegrin, kontrabas je prevzel Andrej Mičej, pojejo pa Marjana Polzer (ki igra tudi na citre), Stanko Polzer, Foltej Hartman in Danica, Anica in Marija Kežar. To je tretja zasedba Korotana, vendar je ansambel vseskozi držal pokonci vodja Hanzi Kežar, ki je za ansambel priredil tudi mnogo melodij. Njemu gre v prvi vrsti zahvala, kar je storil tudi Stanko Wakounig, ki je koncert povezoval in ob tem opisal zgodovino tria Korotan. Seveda gre vsa zahvala tudi vsem članom, ki so pri ansamblu sodelovali; tu vseh ne moremo navajati imensko. Višek sedanje zasedbe tria Korotan je bilo nedavno gostovanje v Beogradu.

Na nedeljskem koncertu so sodelovali še ansambel Drava, Korenika in Mladi mi, na koncu pa še novi društveni ansambel Zmeda oz. Kaos. Vsi sodelujoči so izredno navdušili publiko, ki je dvorano napolnila do kraja. Moramo reči, da smo zelo veseli nad tako lepo prireditvijo, posebno so nas razveselili s kompozicijo Hanzija Kežarja ml. V tej sestavi nastopajo Martin, Miha, Marko, Kristijan in Hanzi. Imeli so odlično krstno preizkušnjo in jim tudi v bodoče želimo mnogo uspeha.

Med gosti smo pozdravili avstrijskega kulturnega atašeja v Beogradu dr. Zdravka Inzka in avstrijskega konzula v Ljubljani Cirila Sterna s soprogo.

Zahvala in voščilo SŠD

Slovensko šolsko društvo, vodstvo in dijaki dijaškega doma se zahvaljujejo vsem, ki so s svojimi prispevki podprli gradnjo novega dijaškega doma v Celovcu. S tem so pomagali, da se bomo v prihodnji jeseni mogli vseliti v poslopje novega dijaškega doma, ki bo mladini nudil sodobne prostore bivanja in razumljivo tudi boljše vzgojno-izobraževalne pogoje.

Ko se številnim darovalcem zahvaljujemo in tudi v bodoče upamo v njihovo dobrohotno pomoč, jim ob tej priložnosti želimo srečno novo leto.

Dedek Mraz obiskal otroški vrtec v Šentprimožu

Prejšnji teden je otroke otroškega vrtca v Šentprimožu obiskal dedek Mraz. To je bil razburljiv dogodek, vendar je – kot vidimo na posnetku – kmalu zavladalo prijetno vzdušje, saj je dedek Mraz hitro osvojil srca otrok, se z njimi veselo pogovarjal in jih naposled tudi obdaroval.

Dedek Mraz je namreč prišel iz Ljubljane skupaj s predstavniki delovne organizacije Metalka, ki je že od vsega začetka nad otroškim vrtcem v Šentprimožu prevzela pokroviteljstvo. Toda njihova skrb se ne odraža le v obisku dedka Mraza, marveč tudi sicer, zato je predsednik delovne organizacije sindikata Metalka, Marko Tomaževič povabil otroke, da tudi prihodnje leto spet pridejo na letovanje na sinji Jadran, kjer ima Metalka svoje počitniške domove. Poleg dedka Mraza sta v Šentprimož prišla tudi svetnik generalnega direktorja, dipl. inž. Dušan Zalokar ter socialna delavka Lilijana Bratun. Dragim gostom je v imenu krajevnega odbora SŠD izrekla dobrodošlico in zahvalo za izkazano pomoč Milena Gröblacher. Ob tej priložnosti pa so v Šentprimož prišli tudi predsednik Slovenskega šolskega društva dipl. inž. Franc Einspieler, tajnik ZSO, Janez Wutte-Luc in člani krajevnega odbora ZSO v Škocijanu Miha Kap, dipl. inž. Franc Koncilija in drugi.

Po končani slovesnosti so goste Metalke zadržali na kratkem razgovoru, na katerem so se s predstavniki SŠD in krajevnih organizacij pogovorili o bodočem sodelovanju.

VABILO NA 8. NOVOLETNI MEDNARODNI

namiznoteniški turnir

v nedeljo 2. januarja 1983, s pričetkom ob 9. uri dopoldne v telovadnici glavne šole v Borovljah pod pokroviteljstvom Slovenske športne zveze v Celovcu

Tekmovalo se bo v petih skupinah:
skupina A — moški iz inozemstva in igralci, ki tekmujejo v koroškem prvenstvu
skupina B — dekleta (tudi inozemska udeležba)
skupina C — moški igralci 1. in 2. razreda ter začetniki (brez inozemske udeležbe)
skupina D — moške dvojice
skupina E — mladinci (tudi inozemska udeležba)

Prijave pošljite do 30. decembra na naslov: Mirko Oraže, Unterbergner Straße 17, A-9170 Borovlje/Ferlach. Poznejše prijave so možne samo še, če je kaj prosto.

Izžrebanje tekmovalcev bo 1. jan. ob 18. uri v farni dvorani v Selah. Vodstvo turnirja: Mirko Oraže

Glavni sodnik: Helmut Gietler, mladinski strokovni vodja KNTZ
Prijavnina: 30 šilingov

Igra se po izločilnem sistemu (pravilnik Avstrijske namiznoteniške zveze)
Nagrajevanje sledi po finalnih tekmah.
Pripravljene so lepe nagrade.
Prireditelj ne jamči za izgubljene predmete.

Slovenska športna zveza — DSG Sele-Zell

Popravljamo napake

Pri veliki nagradni križanki, ki smo jo objavili v zadnji „prazničnі“ številki, se nam je na žalost vrinilo nekaj napak, ki reševanja sicer ne izključujejo (iz povezave drugih besed je možno priti do celotne pravilne rešitve), ga pa vsekakor otežkočajo. Da bi reševanje olajšali, v naslednjem opozarjamo na omenjene napake.

V 10. vodoravni vrsti oznaka „veletok v Afriki“ velja samo za pet polj; naslednje polje bi praviloma moralo vsebovati vodoravno vprašanje „italijanski orožnik“, deseto polje v tej vrsti pa mora pravilno vsebovati vprašanje „pekoča povrtnina“. Končno je oznaka „Tajska“ pravilna samo v 11. vodoravni vrsti, medtem ko bi se moralo vprašanje v 12. vodoravni vrsti namesto „Tajska“ pravilno glasiti „vik“.

Upamo, da vam bo reševanje križanke sedaj lažje, pogreške pa nam, prosimo, oprostite.

Uredništvo

IVAN TAVČAR 7

4000

ČASU PRIMERNA POVEST IZ PRIHODNJIH DOB
(Po vzorih dr. Ničmaha napisal dr. Nevésekdo)

„Zakaj pa joka sedaj?“

„Ker po njega mnenju pokora še ni dovršena!“

„Kako li ne?“

„Saj si vendar čul, da je oberoč objel devico. Z obema rokama je grešil, kaznil pa si je samo eno roko!“

„Naj si pa odseka še drugo!“

„Kako li, ako si je že prej odsekal levo roko?“

„Res, nemogoče! Oče Kozma joka tedaj zato, ker si ne more odsekati še desnice, s katero je objel nedolžno devico?“

„Tako je, takšen je vir žalosti njegovi! Neprestano si želi še tretje neomadeževane roke, da bi si ž njo odsekal pregrešno desnico!“

„Čuden, čuden svet!“

Sedaj pristopiva k četrti celici.

„Tu je oče Gervazij!“ izpregovori spremljevalec.

Na tleh v celici je ležal na pol oblečen človek; samo umazano rjuho je imel ovito okoli sebe. Valjal se je po zelenju; v roki pa je držal bič, s katerim se je tleskal sedaj po suhih kolenih, sedaj po rjavem hrbtu.

„Kaj je to zelenje?“ vprašam radovedno.

„Koprive!“

„Kakšne so zasluge očeta Gervazija?“

„Posebnih zaslug nima,“ odgovori mi profesor. „Svojo kri pokori sedaj. V mladosti ni bil nič prida. Postopač je bil in denar – dobil ga je po stricu kanoniku – trosil je s polnimi rokami. To je edini človek, kateremu se je posrečilo, da je preslepil kohorto starih devic in se v temni in viharni noči priklatil na ženski oddelek. Porodil se je – pomisli, amice! – porodil se je otrok na ženskem oddelku, in povila ga je devica, ki pri naboru ni bila potrjena za zakon! Groza in trepet! Prišel je poseben papežev nuncij, da preišče vso stvar, in končno so očetu Gervaziju dokazali, da je on povzročitelj za vse zlo!“

„Groza! Groza!“ vzkliknil sem. „Kaj se je zgodilo njej?“

„Njej? Vprašaš celo? Kar se je moralo zgoditi! Sredi ljubljanskega polja so postavili lesen oder, na njem pa so ji cvetoče, toda pregrešno telo trli s kolesom, dokler ni izdihnila. Truplo so sežgali in pepel izročili vetru, da ga je raznesel na vse štiri strani. Ali ni bila to pravična kazen nje pregrehi?“

„Da, da! Tudi pri nas v Sibiriji kaznujejo prav tako takšna zlodejstva!“

„Vidiš torej, z življenjem je poplačala prestopek grehotnega telesa svojega! Gervazija pa bi bili morali izročiti krvnikom, da bi ga obesili na vislice, ujedam v hrano! Tako zapoveduje poseben dekret nadškofa Janeza XXXII.“

„Zakaj se ni zgodilo tako?“

„Ali si že čul, da bi bili kdaj obesili človeka, kateremu je bil stric kanonik pri katedrali Svetega Nikolaja? Nikdar ne, in tudi očeta Gervazija niso smeli obesiti!“

„Tudi v Sibiriji bi ne bili obesili takega netjaka!“

„Obesili ga torej niso. Paprli so ga v ječo in mu dali v roke knjigo blaženega Antona od Kala. Čital in čital je in končno spoznal, da je človeku kri največja sovražnica. Navdihnila ga je milost božja in vpisal se je v bratovščino iskrenih bičarjev, ki si pregrešno telo bičajo po nezmotnih navodilih blaženega Antona od Kala! Od tedaj si je neusmiljeno tepel kožo svojo, in izvestno mu je večni Bog že davno oprostil nekdanjo pregreho. Posebnih zaslug pa vendar nima.“

„Kako se mu je odprl stolp blaženih spoznavalcev svete teorije?“

„Ker je bil najstarejši v bratovščini iskrenih bičarjev. Moj Bog, spoznavalcev, ki si z bičem mesarijo kožo svojo, imamo po mestu preobilo: kjer se družijo ulice, tam jih vidiš po dva in še več; kar izkušajo se, kako bi se prekosili z najkrutejšimi udarci! Toda vsi pričakujejo iztežka, kdaj bode umrl bičar v svetem stolpu, da bi se izpraznilo njega mesto. Vendar veliko je poklicanih, malo izvoljenih!“

„Čuden svet! Čuden svet!“

Oče Gervazij je vtem neprestano pokal z bičem po temni svoji koži in rjul nekako tako kakor zaboden vol, ki je ušel mesarju iz klavnice.

„Ako ti je po volji, pojdiva v sosednje celice!“ ogovori me učitelj z vseučilišča Svetega Simplicija. Molče stopam za njim.

„Evo ti očeta Krišpina!“

V celici ugledam suhega človeka, katerega so zgolj kosti in kite. Tičal je v kotu sključen na tleh in neprestano obračal oči proti nebu, kakor bi ondi zrl Boga na žarečem prestolu. Upadlih lic je bil, in žolta koža je pričala, da boleha na želodcu in jetrih.

„Kakove so zasluge očetu Krišpinu?“ vprašam jako radoveden.

„Neizrecne!“ odgovori mi spremljevalec ponosno.

„Kakor je videti, mož obilo strada!“

„Le malo je in živi samo ob travi, kakor rase po divjem polju.“

„Samo ob travi? Ni mogoče!“

Nasveti, kako laže zaspimo

- Včasih spimo slabo zato, ker nas zebe v noge. Poskusimo s parom toplih nogavic. Obujemo jih, preden gremo spat, nemara bomo že samo s tem pregnali nespečnost.
- Mogoče spimo slabo zato, ker je v spalnici prevroče. Najprimernejša temperatura za nočni počitek je od 15 do 18 stopinj Celzija.
- Zvečer ne jemo težkih jedi, ne pijemo alkohola in ne kadimo. Kozarček vina, piva pa lahko učinkuje tudi pomirjujoče in uspavalno – vendar res samo kozarček.
- Zvečer ne razmišljamo o stvareh, ki nas mučijo in skrbijo. Noč je namenjena počitku, nadležne opravke bomo postorili čez dan, ko bomo sveži, močni in spočiti.
- Kakšna je postelja, na kateri spimo? Če je velika, ploska in trda, bomo v njej spali bolje, kot če je mehka, ozka in poležana.
- Spat gremo vedno takrat, ko smo utrujeni, pa naj bo kasneje na televizijskem sporedu še tako zanimiv film. Ne smemo čakati, da zaspanost preide, kasneje namreč mnogo teže zaspimo, kot če se odzovemo prvim znamenjem utrujenosti in zaspanosti. Zvečer ne beremo predolgo, to ne uspava, ampak drami.
- Pred spanjem gremo na kratek sprehod, pa naj bo vreme lepo ali slabo. Sprehod sprošča in pomirja. Tako kot sprošča in pomirja tudi ljubezen, ki se zdi mnogim zdravnikom nasploh najboljše uspavalo – žal pa ljubezni ni moč dobiti v lekarnah na zdravniški recept.

Drobni nasveti

- čebula je težko prebavljiva in marsikomu povzroča želodčne težave. Pred pripravo jo potopite za nekaj minut v vrelo vodo. Uporabljajte manjše glavice, ker so lažje prebavljive kot velike;
- perilo, ki ga uporabljate le ob redkejših priložnostih, bo, četudi dolgo zaprto v omari, ohranilo svež in prijeten vonj, če poškropite police z razpršilom za osvežitev zraka; najboljši je vonj po limoni;
- stare pozlačene okvirje lahko lepo očistite z bencinom: nalijte ga v prazno stekleničko za parfum z razpršilcem in pobrizgajte okvir. Nato ga zdrgnite s suho mehko krpo;
- če likate na navadni mizi, se rado dogaja, da odeja, na kateri likate, „drsi": pred likanjem poškropite mizo z vodo in odeja bo „prijela":
- grobo kožo na petah učinkovito omehča kopel, ki ste ji dodali veliko žlico boraksa. Po desetih minutah zdrgnite pete in jih zmasirajte s kremo za roke.

Biološka vrednost ribjega mesa zelo velika

Vedno manj stremimo za tem, da bi v naši prehrani uporabljali čim manj maščob, in da bi bila hrana bogata na beljakovinah, vitaminih in mineralih. Vir beljakovin predstavljajo meso in mesni izdelki, mleko in mlečni izdelki, jajca ter predvsem ribe. Ribe bodo dobile še večjo veljavo takrat, ko bo začelo primanjkovati mesa, sira in jajc. Kakor je znano človek izkorišča za svojo prehrano le 3 odstotke beljakovinskih zalog iz morja.

Svetovni prirastek rib znaša po podatkih mednarodne organizacije za prehrano in kmetijstvo 23 milijard ton na leto, letni ulov rib pa ne presega 60 milijonov ton rib.

Zoologija pozna preko 10.000 vrst rib. Ribe deli v sladkovodne in morske. Kljub temu, da je toliko vrst rib, je na trgu na voljo le okoli 60 vrst morskih rib in okoli 20 vrst sladkovodnih rib.

Morske ribe so poznane še pod imenom PLAVE RIBE. Sem sodijo najbolj poznane ribe: sardele, lokarde, šarune, tune in palamide. Ostale vrste rib imenujejo BELE RIBE!

Na našem trgu najpogosteje v prodaji: sardele, inčuni, gire ali girice, skuše, lokarde, šarune, tune, palamide, osliči, maške in še nekatere manj poznane vrste. Izmed sladkovodnih rib zasledimo najpogosteje: kline, ščuke, some, belice, postrvi in druge.

Morske ribe pripeljejo v ribarnice mrtve, ker po ulovu ribe hitro poginjajo. Sveža riba ima škrge čiste, živo rdeče barve, oči bistre in izbuljene, telo je jedro, vonj zlasti okrog škrg je svež, plavuti so čvrsto prirasle. Preležane ribe imajo škrge sive in sluzaste. Rib ne smejo prodajati brez glave, oči in škrg, razen pri globoko zmrnjeni ribi. Preležana riba ostane na površini, če jo potopimo v vodo, sveže ulovljene ribe tonejo v vodi.

Ribe delno porabijo sveže, veliko jih predelajo v konzerve, nasolijo ali salamirajo, marinirajo, sušijo na zraku in dimu.

Za ribje konzerve uporabljajo najpogosteje: sardele, skuše in tune. Princip konserviranja je ta, da ribam odrežejo glavo, odstranijo drobovje, posole in na hitro posuše v toplem zraku ter zalijejo z vročim oljem. Tako pripravljajo sardine v olju, filete, skuše in tune v koščkih.

Za mariniranje uporabljajo največ skuše, jegulje, inčune ter haringe. Ribe marinirajo tako, da jih očistijo, posolijo, vložijo v močan kis, dodajo čebulo, lovorov list in poper. Tako pripravljene ribe se najbolje obdržijo v steklenih posodah ali v pločevinkah iz bele pločevine. Če so marinirane ribe skladiščene na temperaturi plus 4 stopinj ostanejo nespremenjene tudi nekaj mesecev, pri temperaturi nad plus 4 stopinj se ribe hitro pokvarijo.

Pri proizvodnji ribjih izdelkov ostanejo ribji odpadki, glave, drobovje, kosti in plavuti. Iz ribjih jeter pridobivajo ribje olje – znano po tem, da vsebuje veliko vitamina A in D. Ostali ribji odpadki pa služijo za proizvodnjo ribje moke, ki jo uporabljajo kot živalsko krmo.

Ribe so zelo lahka in dobro prebavljiva hrana. Vsebujejo precej beljakovin v katerih zlasti izstopa velika količina fosforja. Fosfor je pomemben element, ki sodeluje pri nastajanju živčnih celic, zato so ribe še bolj pomembne v prehrani otrok. Količina beljakovin, ki jih ribe vsebujejo se giblje od 10–20 odstotkov, maščob od 1–20 odstotkov odvisno od vrste rib, ogljikovih hidratov ne vsebujejo, vode vsebuje ribje meso od 50–80 odstotkov. Ribe oz. ribje meso vsebuje še minerale in vitamine.

Veliko beljakovin in maščob vsebujejo ikre (ribja jajčeca), ki se pri nekaterih vrstah predelujejo v kavijar (to so ikre jesetra). Ribje meso hitreje razpada kot meso toplokrvnih živali.

Glede na potrebe odraslega človeka po kaloričnosti zaužite hrane, proteinih (beljakovinah), mineralih in vitaminih tvorijo ribe, če bi dnevno zaužili le 100 gr. 5,8 odstotkov vseh kalorij, kolikor jih potrebuje odrasel človek, 20 odstotkov beljakovin, 6,3 odstotkov kalcija, 8 odstotkov železa, 10 odstotkov vitamina A, 4,2 odstotka vitamina B1 (tiamin), 8,4 odstotka riboflavina in 14,2 odstotka niacina.

Iz navedenega je razvidno, da je biološka vrednost ribjega mesa zelo velika, celo večja od govejega, svinjskega, telečjega ali kokošjega mesa. Ribje meso je tudi zelo dobro prebavljivo in cenejše od mesa toplokrvnih živali. Zaradi vseh teh prednosti bi morale biti ribe pogosto na našem jedilniku.

Pomoč za razbolel želodec

Vsakogar kdaj pa kdaj boli želodec. Ker je preveč jedel, prehladno jedel, preveč pil ali kadil. Ali zato, ker se mu je stres ulegel na želodec. No, pomoč je pri roki: kamilice.

Kamilični čaj sprosti krče in zavre vnetje. Tu je recept: dve žlički kamiličnega cvetja v skodelici prelijte z vrelo vodo, pustite stati nekaj minut, nato precedite skozi široko prepleteno cedilo. Mirno lahko popijete tudi nekaj cvetnih delcev — saj vsebujejo učinkovine, ki dobro denejo.

Navadno pomaga že kamilični čaj (seveda nesladkan). Njegov učinek v želodcu lahko še povečamo z močno kuro. Zjutraj na tešče spijemo dve skodelici kamiličnega čaja, nato ležimo deset minut na hrbtu, potem deset minut na levi strani, deset na desni in še na trebuhu, slednjič pa v postelji še pol ure počivamo.

Kdor to zdrži, si ne pozdravi samo utrujenega želodca, marveč se izogne tudi čirom v želodcu in črevesju.

Vedeti pa je treba tole: kdor zliva vase cele ročke tega čaja, začuti bolečine v glavi in postane živčen. Šest do osem skodelic kamiličnega čaja na dan ne škoduje, ampak koristi. Več ga ni koristno piti.

Če želodčne težave postajajo hujše, pomaga dan ali dva dneva v postelji, in to s praznim želodcem in z vročimi vlažnimi obkladki na koži. Te naredimo takole: lanene prtiče pomočimo v vročo vodo, položimo na trebuh in otežimo s toplim termoforjem.

Še boljše so blazinice z lanenim semenom: dve do tri prgišča lanenega semena med stalnim mešanjem skuhamo v gosto kašo, jo še vročo stresemo na laneno krpo in oblikujemo za polaganje na trebuh. Kakor hitro postane mlačen, ga zamenjamo z vročim.

Tudi pri zaprtju in driski preizkusimo najprej domača sredstva; proti zaprtju priporoča zdraviliški profesor Heupke iz Bad Homburga tako „mehanične kot tudi kemične dražljaje", da spodbudimo leno črevesje.

Mehanične dražljaje povzročajo balastne snovi, se pravi neprebavljivi ostanki rženega kruha, sadja, kislega zelja. Ti spodbujajo črevo, da začne prebavljati.

Kemični dražljaji pomagajo še hitreje: tako sadni sladkor, na primer iz sliv (20 suhih sliv namočite čez noč, jih zjutraj najprej pojejte in popijte, tudi vodo, v kateri so se namakale) ali mlečni sladkor (žlico ali dve zmešajte v kozarcu mrzle vode, pijte zjutraj na tešče), ali organske kisline (vsebujejo jih mleko, sirotka, kislo sadje, mošt), tudi maščobe so učinkovite (zlasti olivno olje, ki ga vzamete pol ure pred obedi), priporočljive so odvajalne mineralne vode, pijete jih hladne, ker imajo potem še dodaten „toplotni" dražljaj — zato tudi vsaka druga hladna voda, popita zjutraj na tešče, spodbuja delovanje črevesja, svetuje zdraviliški zdravnik.

Tudi proti zaprtju so zrasla zdravilna zelišča. Tako lahko 20 gramov lističev sene in krhline zmešate in žličko tega prelijete v skodelico z vodo, pustite čez noč, zjutraj pa precedite in popijete hladno.

Proti driski velikokrat osupljivo naglo pomagajo jabolka: zelo zrela jabolka zribajte in to kašo porazdelite na pet obrokov — vzamete glede na starost po 100 do 300 gramov jabolčne kaše na dan. Jabolko vsebuje tako imenovane pektinske snovi, ki se v črevesju napno, ga dobesedno zamašijo in tako tudi drisko hitro ukrotijo. Poleg tega jabolko oz. njegove sadne kisline zavro prebujno rast bakterij v črevesju.

Proti driski — tudi na dopustu — je priporočljiva enaka uporaba domačih sredstev kot pri bolečem želodcu. Pravilo, da prve dni nič ne jemo, ima tudi izjemo, kajti „borovničev sok s skuto je učinkovit zlasti pri driski", opozarja avstrijski zdravnik dr. Wallnöfer.

„Ni mogoče! Pravičniku ni nič nemogoče! In ali nisi čital v svetih knjigah, da se je kralj Nebukadnezar nekaj let pasel ob sami travi? Bil je velik grešnik in ni veroval v pravega Boga. In pravičnik pred Gospodom bodi slabši od kralja Nebukadnezarja? Zatrjujem ti na večno življenje, da živi oče Krišpin ob travi, kakor jo rode pusta polja!"

„Kaj je pregrešil, da se pokori tako strogo?"

„To mu je baš neprecenljiva zasluga, da ni pregrešil ničesar! Čudi se mu, zakaj oče Krišpin je najpopolnejši sad, kar so jih obrodile svete knjige blaženega Antona od Kala!"

„Kako to?"

„Popolnoma umevno! Blaženi mož se je vglobil z vso dušo v sveto berilo, in dodelila se mu je izredna milost, da je spoznal pravega duha, s katerim je pisal blaženi Anton. Spoznal je, da sta človeštvu vir pregrehe govorica in želodec. Odpovedal se je obema, izrekel sveto obljubo, da ne izpregovori odslej nobene besedice in da si izbere zeleno travo v edino hrano želodcu svojemu. In ta obet izvršuje že mnogo let! Kar je bilo dodeljeno kralju Nebukadnezarju, moglo se ni odreči pravičnemu častilcu blaženega Antona od Kala! Čudi se stoletju, v katerem živimo!"

„Vedno tedaj molči?"

„Neprestano, in svoj želodec si krmi samo z zelenimi bilkami. Ali ni to sad svetih knjig, kakor ga ne pozna zgodovina? Ali se ti ne kaže tu steza, na kateri človek niti ne more srečati pregrehe? Oj, blaženi, preblaženi oče Krišpin!"

Res jame sedaj oče Krišpin jesti zeleno travo, katero so na zlatem krožniku postavili predenj. Vrtil je oči in stokal kakor bolnik, kateri mora uživati grenko zdravilo.

„Čudna zemlja! Čudna zemlja!"

„Sedaj dospeva k šesti celici!" izpregovori stari moj znanec. „Čudil se boš še bolj!"

„Dobri prijatelj!" odgovorim mu, „doslej sem videl toliko popolnosti, da bi moja duša ne mogla prebiti ničesar! Ako ti je drago, kreniva dalje do patra polkovnika."

„Škoda! V stolpu je še obilo izvrstnih spoznavalcev svete teorije. Ali željam tvojim sem pokoren hlapec!"

Tedaj si se mi zopet prikazal, večni angel Azrael! Razširila se je kupola nad mano, in pod jasnim nebom so se mi prožile pred strmečimi očmi zemlje širne ravnine, kakor tudi goličave, zakrite z večnim snegom! Na Himalaje najvišjem ledenem vrhu pa je sedel poslanec Gospodov, okrog njega se je tajalo, in vodovje, rešeno stoletnih spon, drlo je nizdol ter preplavljalo in podsipalo rodovite livade. Azrael pa je pritiskal ognjevito dlan na čelo, za katerim je kraljevala večna modrost, in iz njegovih silnih oči so lile solze, ki so kakor iskre švigale nizdol na ubogo zemljo. In kamor je padla solza, posušili so se vrelci zelene matere zemlje, in cvetoča polja so se izpremenila v grozno puščavo! Človeštvo pa je tiste dni vzdihovalo in tožilo, da je večni Gospodar, vsemogočni Bog, poslal sušo v dežele in zatrl, kar bi bila rodila zelena ruša! . . .

Toda to ni bila suša, to je bila solza angela Azraela, katero je jokal zaradi zaslepljenosti zbeganega človeštva!

VI

Krenila sva nato iz dvorane svetih spoznavalcev blažene teorije in za bosonogo stražo stopala po dolgem hodniku – kakor jih je bilo brezštevilno v mestnem ozidju – dokler nismo prisopihali pred široka vrata, kjer je zopet stal stražnik z debelo sulico v roki.

„Evo ti stanovanja patra polkovnika!" izpregovori vojak, ki je bil brez dvojbe načelnik straži, katera naju je spremljala. „Počakajta, da pozovem, ali hoče visokočastiti prelat in polkovnik tebe, tujca, videti še danes, ali ne."

„In kaj potem?" vprašam boječe, „ako se je odpravil prelat-polkovnik že k počitku?"

„Potem lahko spiš tukaj na tlaku do ranega jutra!" odgovori mi trdi vojak in odide v notranje prostore.

„Tukaj je torej stanovanje patra polkovnika," prične profesor. „Blagost mu, kdor je ploklovnik bosonogi telesni straži!"

„Ali se mu godi dobro?"

„Preizvrstno! Sob ima štiriindvajset in strežnikov tudi štiriindvajset!"

„Toda ali jih mora vzdrževati vseh štiriindvajset?"

„Kaj še vprašaš? Dvanajst mu jih vzdržuje zadruga krojačev, dvanajst pa zadruga čevljarjev."

Tedaj je prišel načelnik straže iz stanovanja patra polkovnika. Z njim pa sta prišla tudi dva strežnika in vsak je imel v rokah rumeno paličico, katera se jako ostro prime človeškega mesa, kadar jo zasuče spretna in močna pest. Toliko da ugledata strežniški duši ubogega učitelja z vseučilišča Svetega Simplicija, že se razkoračita nad njim v lakajski svoji ošabnosti, katera je bila leta 4000 po Kr. prav tako navadna kakor v devetnajstem stoletju.

„Ti si tukaj, berač?" zadere se eden in dvigne z debelo lakajsko pestjo rumeno paličico.

„Odrini!" zadere se drugi in takisto dvigne rumeno paličico. Tedaj bi morali videti modrijana s stolice Svetega Simplicija! Podplate je pobiral po tlaku, prav kakor bi gorelo pod njim, in trtice, s katerimi mu je bilo ovito obuvalo, popokale so in ostale za njim, dočim je hitro meril korake po temnih hodnikih! Za njim sta sopihala lakaja in ga pretepavala z rumenima paličicama, kadar sta ga dohitela. Tako so častili tiste dni pobožni strežniki učenika z vseučilišča Svetega Simplicija! Odtedaj ga nisem ugledaj prej nego takrat, ko je v prevzvišenih prostorih prevzvišene stolice razkladal vnetim učencem teorijo blaženega Antona od Kala!

(Dalje prihodnjič)

ANDREJ VOVKO

Boj za šolo Družbe sv. Cirila in Metoda v Vodičji vasi

V „Koroškem koledarju 1983“ Slovenske prosvetne zveze v Celovcu, ki je posvečen 75. obletnici te organizacije, obravnava Andrej Vovko podrobno boj za postavitev zasebne slovenske šole v Vodičji vasi pri Beljaku. Boj, ki se je leta 1923 dokončno končal z razprodajo zemljišča, nazorno prikazuje „strukturno nasilje“, ki je že za časa habsburške monarhije potiskalo Slovence ob družbeni rob.

V Koroškem koledarju za leto 1982 smo se ob drugih šolskih vprašanjih dotaknili tudi prizadevanj vodstva Družbe svetega Cirila in Metoda (CMD) za postavitev svoje zasebne slovenske šole v Vodičji vasi pri Beljaku. Tokrat si boj zanjo, ki se je za slovensko stran končal neuspešno, oglejmo nekoliko podrobneje.

Pobudo za ustanovitev zasebne slovenske šole v Vodičji vasi (v začetku prizadevanj govorijo in pišejo o tem kraju kot o Dičji vasi) je dal profesor Potočnik. Vodstvo CMD je bilo najprej pripravljeno vzdrževati trorazredno osnovno šolo s slovenskim učnim jezikom ter nemščino kot obveznim predmetom, vendar le v primeru, če bi šolsko poslopje zanjo zgradil drug — koroško Slovensko šolsko društvo ali pa Družba sv. Mohorja. CMD je izrazila pripravljenost vzdrževati učitelje, ki pa bi jih tudi sama imenovala.

Tega načrta niso uresničili, ker se ni našel nihče, ki bi prevzel gradnjo šolskega poslopja. Slovensko šolsko društvo je izjavilo, da nima denarja, da pa bi šolo podpiralo, če bi jo zgradil kdo drug. Vodstvo CMD se je potem odločilo, da bo šolsko poslopje zgradila Družba sama. Izmed dveh zemljišč, ki jih je priporočil prof. Potočnik, so kupili Wiltschevo za 800 kron. Tako so se odločili na svoji seji 11. maja 1910.

Blagajnik vodstva CMD notar Aleksander Hudovernik se je za ogled parcele in za izdelavo načrtov za šolo dogovoril z nadinženirjem (oziroma stavbenim svetnikom) Julijem Hilbertom. Vodstvo CMD je nato 6. avgusta istega leta vložilo prošnjo za stavbeno dovoljenje na beljaško okrajno glavarstvo, ki ga je smatralo za pristojno stavbeno oblast za šolske stavbe. Glavarstvo je potem z dopisom št. 3061 z dne 8. septembra 1910 za 15. september razpisalo komisijski ogled zemljišča za slovensko šolo.

Takoj ko se je izvedelo, da namerava CMD graditi svojo šolo v Vodičji vasi, so nemški in nemškutarski elementi prešli v protinapad, ki se je gibal na dveh ravneh: preprečiti ali vsaj v neskončnost zavlačevati gradnjo slovenske šole ter zgraditi nemško šolo v tem kraju. Schulverein je spravil „na noge vse, kar nemškega in nemškutarskega grede okoli te točke“ in takoj nakazal 52.000 kron za gradnjo nove šole, ki jo je skušal narediti privlačno okoliškim Slovencem tako, da jo je oblekel v utrakvistični kožuh.

Zavlačevalna taktika se je pokazala že pri komisijskem ogledu, ki se ga je udeležil tudi predsednik CMD prof. Senekovič. V imenu bekštanjske občine, kamor je sodila Vodičja vas, je njen župan izjavil, da slovenska zasebna šola ni potrebna, saj zidajo javno — schulvereinsko. Mejaši parcele, kjer naj bi zgradili slovensko šolo, niso imeli pripomb, le krčmar Pöklitsch (po domače) je izjavil, da zapisnika ne sme podpisati, ker bi moral v tem primeru za kazen plačati Südmarki 100 kron.

Dodatna pojasnila glede že poslanih načrtov šolske stavbe je zahteval beljaški okrajni šolski svet, vodstvo CMD pa mu jih je poslalo. Zdelo se je, da bo gradnja šole brez ovir, posebno še, ker je okrajno glavarstvo v Beljaku z dopisom št. 28.433/4 10. 10. 1910 dalo Družbi gradbeno dovoljenje. Vodstvo CMD se je nič hudega sluteč z veliko vnemo vrglo na zidavo šolske stavbe. Inženir Hilbert je izdelal predračun stroškov, na zemljišču so izkopali vodnjak in izvolili domač stavbeni odbor z načelnikom Miklom in tajnikom Antonom Gastlom.

Prihajati so začele ponudbe za stavbena dela. Za zidarska dela sta se ponudila Anton Moretti iz Bernice ter Franc Marinčič z Viča. Prvi je zahteval 31.257,25, drugi pa 30.080,53 kron. Vodstvo CMD je menilo, da sta obe ponudbi sorazmerno visoki, prednost pa je dalo Morettiju kot domačinu, ki bolje pozna tamkajšnje razmere. Sklenilo ga je povabiti v Ljubljano, dogovorilo pa se je tudi, da bo dobil 30 % plačila, ko bo stavba zgrajena do pritličja, 30 % ko bo pod streho, 30 % ko jo bo CMD prevzela in 10 % ob kolavdaciji.

Tesarska dela je vodstvo CMD izročilo Francu Martinschitzu iz Drobol za 5.820 kron, kleparska dela Morettiju za 1.057,18 kron, mizarska dela in izdelavo šolske opreme Ulbingu ter Lamprechtu za 7.588,33 oziroma 2.004,15 kron. Ključavničarska dela bo dobil Moretti, „če zahtevo zniža“, slikarska Gregor Grober za 823,37 kron, za pečarska dela pa še ni bilo ponudnika.

Na stavbišbe so navozili že precej gradbenega materiala in izkopali temelje, ko je vodstvu CMD kot strela z jasnega prišel dopis beljaškega okrajnega glavarstva št. 1959/4 z dne 6. 2. 1911, da je deželna vlada v Celovcu zaradi priziva bekštanjske občinske uprave ter krajevnega šolskega sveta v Vodičji vasi razveljavila stavbeno dovoljenje beljaškega okrajnega glavarstva. Razveljavljeno naj bi bilo zato, ker za zasebno šolsko stavbo za podelitev stavbenega dovoljenja ni pristojno glavarstvo, pač pa po § 13 stavb. reda za Koroško občinska uprava v Bekštanju.

Vodstvo CMD, ki ga glavarstvo ni obvestilo o vloženem prizivu, se je znašlo v mučnem položaju, šolska stavba v Vodičji vasi pa je po današnjem izrazoslovju pravno postala „črna gradnja“. Vodstvo družbe je v boj poslalo svoje pravnike, ki so v zakonsko predpisanih osmih dneh vložili ugovor zoper sklep celovške deželne vlade na ministrstvo za javna dela, za posredovanje pa so prosili tudi državnega poslanca dr. Ploja. Sive lase jim je delalo tudi dejstvo, da „so se dela izročila“ in „se je z deli že pričelo.“ Spomladi 1911 so dela ustavili, Morettiju pa so za izplačilo voznikov, ki so na parcelo že prej navozili gradbeni material, izročili 6.000 kron.

Ministrstvo za javna dela ni ugodilo pritožbi CMD, ki se je nato obrnila na dunajsko upravno sodišče. Medtem ko je to „mlelo“ zadevo, je vodstvo CMD v smislu koroškega stavbenega reda vložilo prošnjo za stavbeno dovoljenje na bekštanjskega župana. Zadeva se je vlekla, ker so bile takrat nove volitve in novi župan še ni bil uradno zaprisežen, končno pa je odgovoril, da ne more izdati stavbenega dovoljenja, dokler teče postopek na upravnem sodišču.

Medtem je vodstvo CMD reševalo denarna vprašanja ustavljene gradnje. Koroški mojster Franc Martinschitz, ki je kot rečeno prevzel tesarska dela, je zahteval 1000 kron za les, ki ga je pripravil za šolo. Vodstvo je povprašalo za svet v tej zadevi člana stavbenega odbora Antona Gastla iz Štebna, ki naj pove, če je Martinschitz les res pripravil in če je potrebno, da se mu nekaj izplača na

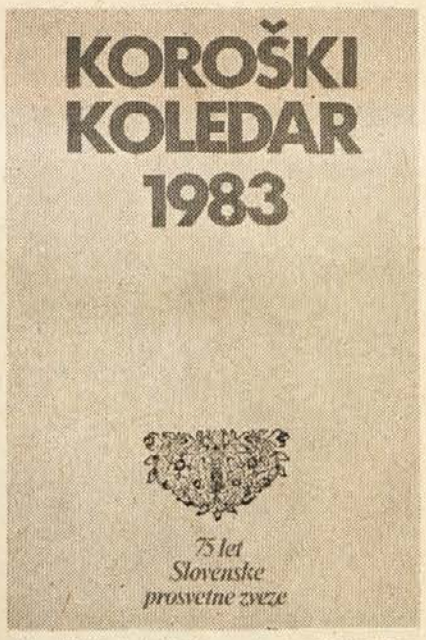

„Koroški koledar“ Slovenske prosvetne zveze, v katerem je bil prvič objavljen tukaj ponatisnjen članek o boju za šolo v Vodičji vasi pri Beljaku.

račun. Gastl je priporočil, da se mu ustreže. Odobrili so mu 800 kron z dostavkom, „da nam ni znano, da je pripravil kak les za to stavbo.“ To vprašanje so reševali in rešili v septembru 1911.

Pot skozi pravni labirint je doživela novo postajo z razsodbo upravnega sodišča št. 3389/1912 z dne 15. marca 1912. Sodišče je bilo mnenja, da stavbeno dovoljenje za zasebno šolsko stavbo izdaja občinska uprava kot prvostopna oblast, tako okrajno glavarstvo kot krajevni šolski svet pa sta pristojna razsoditi, ali stavbišče in predvideno poslopje odgovarjata za šolske namene ali ne.

Vodstvo CMD je nato 29. marca 1912 vložilo pri bekštanjskem občinskem uradu z vsemi potrebnimi prilogami opremljeno prošnjo za stavbeno dovoljenje. Nemška taktika zavlačevanja je uspešno delovala in odgovora na prošnjo ni bilo. Vodstvo CMD se je 11. junija 1912 obrnilo na koroško deželno vlado, ki je končno dosegla, da je bekštanjski župan z dopisom št. 585 z dne 16. julija 1912 razpisal komisijski ogled za 30. t. m.

Na tem komisijskem ogledu so predstavniki občinskih in krajevnih šolskih oblasti (med njimi tudi dr. Mischitz kot zastopnik Krajevnega šolskega sveta) izvedli pravi pravni „salto mortale“, saj so izjavili, da občinska oblast ni pristojna za izdajo stavbenega dovoljenja za šolo — torej ravno nasprotno od tega, kar so trdili leta 1910, ko so ugovarjali stavbenemu dovoljenju beljaškega okrajnega glavarstva.

Zdaj je bil zastopnik CMD tisti, ki se je v zapisniku (sestavljenem v neki bližnji gostilni) skliceval na že omenjeni § 13 koroškega stavbenega reda ter na razsodbo upravnega sodišča, ko je trdil, da je občina pristojna za odobritev ali zavrnitev stavbenega dovoljenja ne glede na to, kakšen je namen stavbe. Stvar okrajnega glavarstva je potem, da izjavi, ali je poslopje prikladno za šolske namene ali ne. V primeru šole v Vodičji vasi pa je glavarstvo že izjavilo svoje pozitivno mnenje.

Vodstvo CMD se je glede tega zapisnika pritožilo in postavljali sta se dve upravičeni vprašanji razen zgornjega „salta mortala“. Prvo je bilo, kako je mogel župan šele na komisijskem ogledu izjaviti, da ni pristojen za izdajo stavbenega dovoljenja, ker bi moral v tem primeru prošnjo za stavbo odbiti že marca 1912, ko jo je prejel, in ne šele potem, ko je razpisal komisijski ogled. V tem primeru je bilo seveda nesmiselno razpisati tak ogled. Že takrat so ugotavljali, da je edini namen teh županovih manevrov zavlačevanje.

Druga stvar je bila upravičenost prisotnosti zastopnika Schulvereina na komisijskem ogledu, kar pa je vodstvo CMD izvedelo šele, ko je prejelo uradni zapisnik o njem. Po določilih § 9 že omenjenega koroškega stavbenega reda je treba h komisijskemu ogledu lokacije, preden občinska oblast izda stavbeno dovoljenje, povabiti sosede in druge interesente. Čudno je bilo torej, da sta bila Schulverein in krajevni šolski svet (zastopnik obeh je bil omenjeni dr. Mischitz) označena kot interesenta. V tem primeru bi morali biti seveda tudi CMD povabljena k ogledu stavbišča na schulvereinsko šolo v Vodičji vasi, ki je za dovoljenje zaprosila kasneje, ga pa takoj dobila in brez težav zgradila svojo šolo. Seveda pa postopek za nemške in slovenske zasebne šole ni bil enak.

Pravni vrtiljak se je brezplodno vlekel še naprej brez „upa zmage“ za CMD. Proti županovi odločitvi o nepristojnosti glede slovenskega šolskega poslopja je CMD vložila ugovor v slovenščini, ki pa ga je župan zavrnil, „ker tega jezika razen Gastla nihče v občini ne razume.“ Na podlagi ugotovitve beljaškega okrajnega glavarstva, da v bekštanjski občini govorijo tudi slovensko, je vodstvo CMD zoper to županovo zavrnitev vložilo nov ugovor na omenjeno glavarstvo. Razen tega je vložilo vlogo na celovško deželno vlado, naj ta prisili bekštanjskega župana, naj ponovno razpiše komisijski ogled, na koroški deželni odbor pa je naslovilo ugovor zoper zahtevo bekštanjske občinske oblasti, naj CMD plača komisijski ogled 30. junija 1912, ki ga dejansko ni bilo. Ves ta „rafal“ ugovorov je našel pot tudi do koroškega deželnega predsedništva in na Dunaj.

Deželno predsedništvo je oktobra 1913 sporočilo CMD, da je dalo nalog deželni vladi, naj naroči bekštanjskemu županu, naj ta skliče „prav kmalu“ komisijski ogled. Kljub ponovnim vlogam na deželni odbor pa do ogleda ni prišlo. Ob vsem tem podajanju pristojnosti se človek spomni tiste znane slovenske narodne „. . . medved volka, volk lisico, lisica zajca, zajec mačko, mačka miško, miš pšenico, pod goro . . .“ Bekštanjski župan se ni zmenil za vloge. Tudi na vlogo, ki jo je vodstvo CMD novembra 1913 vložilo na koroški deželni odbor s prošnjo, naj doseže razpis komisijskega ogleda, ni bilo odgovora.

V letu 1914 so pri CMD lahko ugotovili, da je „šolska stvar . . . v Vodičji vasi na mrtvi točki. Noben priziv je ne premakne“, podobno pa je bilo tudi z nesojeno šolo CMD v Studencih pri Mariboru. Vsi napori Družbe so bili bob ob steno nemške birokracije.

Konec boja za šolo v Vodičji vasi je dobro znan: CMD je najprej začela razprodajati že navoženi gradbeni material, leta 1923 pa je prodala zemljišče samo. Iz vse te zadeve lahko razberemo, da je tako slavljeni habsburški „Rechts-Staat“ veljal predvsem za „gosposke“ narode monarhije — za Nemce, Madžare in Italijane, za ostale, zlasti za rajo „koroškega vilajeta“ pa sta bili avstrijska zakonodaja in oblast precej „turški“.

RADIO — TELEVIZIJA

AVSTRIJA 1

PETEK, 31. 12.: 9.00 Poročila — 9.05 Za predšolske otroke — 9.30 Roke gor, mojster pride — 10.00 Tele-ski — 10.30 Komedija o prijetnem nerodnežu — 12.00 Mladinska kriminalka — 15.00 Prismojenec iz laboratorija 4 — 16.30 Halo Spencer — 17.00 Klovn Muzikus — 18.00 Otroci, tako mladi se ne bomo nikoli več srečali — 19.00 Ironimus — 19.30 Čas v sliki — 19.45 Govor kardinala Königa — 21.40 Hotel — 22.15 Dunaj — Budimpešta — 0.00 Ob prehodu v novo leto — 0.05 Pozor, mr. Sood.

SOBOTA, 1. 1.: 10.00 Tele-ski — 10.30 Zaklad v srebrnem jezeru — 12.15 Novoletni koncert Dunajskih filharmonikov — 13.30 Garmisch-Partenkirchen: Smučarski skoki — 15.30 Popaj, mornar brez strahu in plemstva — 15.45 Gospod in njegov pes — 16.30 Risanka — 16.55 Lutkovna predstava — 17.05 Potovanje Johna Denverja v Rocky Mountains — 17.55 Helmi — 18.00 Preko moje zibelke so leteli beli vrani — 18.50 Beseda k novemu letu — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.20 Novoletni govor zveznega prezidenta — 19.30 Čas v sliki in šport — 20.15 Zvezdniki v maneži — 21.55 Šport — 22.15 Paul Simon — 23.05 Poročila.

NEDELJA, 2. 1.: 10.30 Tele-ski — 11.00 ORF koncert — 15.20 Robin Hood — 16.45 Toby in Tobias — 17.15 Risanka — 17.40 Helmi — 17.45 Klub seniorjev — 18.30 Mi — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki in šport — 20.15 Prismojeni California-hotel — 21.55 Šport — 22.10 Glas islama — 22.15 Charlie Rivel — 22.55 Poročila.

PONEDELJEK, 3. 1.: 9.00 Poročila — 9.05 Za predšolske otroke — 9.30 Prosim k mizi — 10.00 Tele-ski — 10.25 Frankie in njegovi kompanjoni — 12.30 Polet snežnih gosi — 13.00 Uredništvo — 14.45 Pravljična nevesta — 16.10 Plesni čevlji — 17.00 Za predšolske otroke — 17.25 Spoznavajmo nevarnosti — preprečujmo nesreče — 17.30 Pet prijateljev — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Fauna Canadiensis — 18.30 Mi — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki — 20.15 Ponedeljski šport — 21.00 „Kje se nahajam?“ — 21.05 Profesionalci — 21.55 Šport — 22.25 Poročila.

TOREK, 4. 1.: 9.00 Poročila — Za predšolske otroke — Tele-ski — 9.55 Svetovni pokal: slalom za moške — 11.20 Velika pustolovščina v balonu — 12.45 Uredništvo — 12.55 Innsbruck: smučarski skoki šport — 16.00 Pravljična nevesta — 17.00 Za predšolske otroke — 17.25 Oddaja z miško — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Blazno drzne pustolovščine Dicka Turpina — 18.30 Mi — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki — 20.15 Prezirane človekove pravice otrok — 21.00 Ludvik II. — 23.55 Poročila.

SREDA, 5. 1.: 9.00 Poročila — 9.05 Oddaja z miško — 9.35 Francoščina — 10.05 Tele-ski — 10.35 Prismojeni California-hotel — 12.15 Ponedeljski šport — 13.00 Uredništvo — 15.00 Pravljična nevesta — 15.55 Popaj, mornar brez strahu in plemstva — 16.00 Velika pustolovščina — 17.00 Mali snežni mož — 17.30 Čebelica Maja — 17.55 Otrokom za lahko noč — 18.00 Policijska inšpekcija 1 — 18.30 Mi — 19.00 Slike iz Avstrije in Južne Tirolske — 19.30 Čas v sliki — 20.15 Chinatown — 22.20 Šport — 22.50 Dave Allen — 23.35 Poročila.

ČETRTEK, 6. 1.: 10.00 Tele-ski — 10.30 Danny Kaye dirigent newyorških filharmonikov — 13.30 Mladinski film — 15.00 Pravljična nevesta — 16.00 Paff v lažni deželi — 16.25 Lutkovna predstava — 16.35 John Denverjevo potovanje v Rocky Mountains — 17.25 Helmi — 17.30 Sladka gora — 18.00 Tirolska stara šega — 19.00 Slike iz Avstrije — 19.30 Čas v sliki in šport — 20.15 Večer v tričetrtinskem taktu — 21.55 Šport — 22.15 Roncali — več kot navaden cirkus — 23.45 Poročila.

AVSTRIJA 2

PETEK, 31. 12.: 13.35 Sto mojstrovin — 13.50 Kremenčkovi — 14.15 Tekmovanje alpskih dežel v ljudski pesmi — 15.45 Mednarodni dnevi lutkarjev — 16.40 Vse o Jacku Holbornu — 17.10 Netopir — 19.30 Čas v sliki — 19.45 Govor kardinala Königa — 20.15 Frankie in njegovi kompanjoni — 22.05 Rdeči panter — 22.30 Liza Minnelli — 0.00 Ob prehodu v novo leto — 0.05 Silvestrska plesna predstava.

SOBOTA, 1. 1.: 14.45 Sto mojstrov — 15.00 Polet kondorja — 15.45 Zaboj ukan — 16.30 Kamera — 17.00 Günther Frank: rad si povabim prijatelje — 18.30 Brez domovine — 19.15 Jakob in Elizabeta — 19.20 Novoletni govor zveznega prezidenta — 19.30 Čas v sliki — 19.45 Božični oratorij BWV 348 — 20.15 Ryanove hčerke — 23.25 Charlie Chan na ladji, ki išče zaklad — 0.20 Poročila.

NEDELJA, 2. 1.: 14.30 Sto mojstrovin — 14.45 Poj z nami — 15.15 Sleherni ima svoj čas — 16.15 Zaboj ukan — 17.15 Kamera — 17.45 Guinnessova knjiga rekordov — 18.30 Brez domovine — 19.25 Jakob in Elizabeta — 19.30 Čas v sliki — 19.15 Tedenski pregled — 20.15 Apnenec — 21.40 Božični oratorij BWV 248 — 22.10 Columbo: umor a la carte — 23.25 Sto mojstrovin — 23.35 Poročila.

PONEDELJEK, 3. 1.: 16.00 Sto mojstrovin — 16.15 Zaboj ukan — 16.45 Kamera — 17.15 Guinnessova knjiga rekordov — 18.00 Perspektive — 18.30 Brez domovine — 19.30 Čas v sliki — 20.15 Družina Merian — 21.00 „Kje se nahajam?“ — 21.05 Kalkuta — 21.50 Deset pred deseto — 22.20 Movie, movie — 0.05 Sto mojstrovin.

TOREK, 4. 1.: 15.00 Sto mojstrovin — 11.15 Zaboj ukan — 15.45 Potovanje v negotovost — 16.45 Kamera — 17.15 Guinnessova knjiga rekordov — 18.00 Orientacija — 18.30 Brez domovine — 19.30 Čas v sliki — 20.15 Kaj sem jaz? — 21.03 Dallas — 21.50 Deset pred deseto — turnir nogometa v dvoranj — 23.30 Klub 2 — Sto mojstrovin.

SREDA, 5. 1.: 16.00 Sto mojstrovin — 16.15 Zaboj ukan — 16.45 Kamera — 17.15 Guinnessova knjiga rekordov — 18.00 Dežela in ljudje — 18.30 Brez domovine — Jakob in Elizabeta — 19.30 Čas v sliki — 20.15 Na novo odkrite divje živali — 21.00 Kondor — 21.50 Deset pred deseto — 22.20 Mož brez živcev — 23.50 Sto mojstrovin — 0.00 Poročila.

ČETRTEK, 6. 1.: 12.40 Sto mojstrovin — 12.55 Bischofshofen: smučarski skoki — 15.30 Zaboj ukan — 16.00 Januarski rallye — 17.00 Židovska družina — 17.30 Jakob in Elizabeta — 17.40 Čarobna piščal za otroke — 19.30 Čas v sliki — 19.50 „Jezen, bojazljiv“ — 20.15 Pot v prostost — 21.45 Božični oratorij BWV 248 — 22.15 Film — 0.05 Sto mojstrovin — 0.15 Poročila.

ORF — KOROŠKI RADIO SLOVENSKE ODDAJE

PETEK, 31. 12.: 14.10 Koroški obzornik — Pozabimo skrbi (igrajo: „Fantje iz Podjune“).

SOBOTA, 1. 1.: 7.05 Od pesmi do pesmi — od srca do srca.

NEDELJA, 2. 1.: 7.05 Duhovna misel — Naj pesmica naša darilo vam bo.

PONEDELJEK, 3. 1.: 14.10 Koroški obzornik — A. Feinig: „Ena zvezda gori gre . . .“ — 16.00 M. Pototschnig: Divja jaga (slov. šolska oddaja za šolarje od 1.—5. šolske stopnje).

TOREK, 4. 1.: 9.30 Land an der Drau — Dežela ob Dravi — 14.10 Koroški obzornik — Mladina poje — Otroci, poslušajte!

SREDA, 5. 1.: 14.10 Koroški obzornik — Za oddih in premislek.

ČETRTEK, 6. 1.: 7.05 Duhovna misel — Splet božičnih pesmi.

JUGOSLAVIJA

PETEK, 31. 1.: 10.00 Poročila — 10.05 TV v šoli — 17.15 Poročila — 17.20 Otroška TV 17.50 Domači ansambli: Ansambel Lojzeta Slaka — 18.25 Obzornik — 18.40 Dedek Mraz, izpolni nam željo — 19.24 TV in radio nocoj — 19.26 Zrno do zrna — 19.30 Dnevnik — 19.55 Vreme — 20.00 Jutri je Novo leto — 20.10 Dober večer — 21.20 Smeh in ples — 0.20 Od Triglava do Gevgelije — 1.15 Škorpijon ubija.

SOBOTA, 1. 1.: 8.25 Poročila — 8.30 Risanke za novoletno dobro jutro — 8.40 Jan in Amanda — 9.55 Kozlovska sodba v Višnji gori — 10.45 Nenavadni pes čuvaj — 12.15 Dunaj: Novoletni koncert, prenos — 13.30 Garmisch-Partenkirchen: Smučarski skoki, prenos — 15.40 Poročila — 15.45 Mednarodno srečanje „čarovnikov“ v Lipici — 16.30 G. Verdi: Traviata — 18.20 Cvetje v jeseni, TV nadaljevanka — 19.10 Risanka — 19.24 TV in radio nocoj — 19.26 Zrno do zrna — 19.30 Dnevnik — 19.55 Vreme — 20.00 Gigi, ameriški film — 21.55 Yves Montand v Olimpiji — 23.25 Poročila.

NEDELJA, 2. 1.: 8.25 Poročila — 8.30 Živ žav — 9.20 Martin Krpan, predstava Mladinskega gledališča v Ljubljani — 10.35 Vince rumeno — 11.00 Smeh in ples — 14.10 Poročila — 14.15 Krik divjine — 15.40 Gostje iz galaksije — 17.05 Šport v letu 1982 — 18.05 Cvetje v jeseni: Slovo — 18.55 Ne prezrite — 19.10 Risanka — 19.23 TV in radio nocoj — 19.25 Zrno do zrna — 19.30 Dnevnik — 19.55 Vreme — 20.00 Strel v temo — 21.40 Dober večer — 22.55 Poročila.

PONEDELJEK, 3. 1.: 8.00 Poročila — 8.05 Loskitik in oblak — 8.20 Arabela — 8.50 Povezave — 9.40 Nered v nebeški palači — 11.25 Pika Nogavička, balet — 12.10 Poročila — 12.15 Od Triglava do Gevgelije — 13.10 Novoletni disco — 14.30 Sovjetski cirkus — 15.30 Jezdeci z zahoda — 16.50 Mojstri moči — 17.20 Štiri milijarde v vesolju — 18.20 Cvetje v jeseni — 19.10 Risanka — 19.24 TV in radio nocoj — 19.26 Zrno do zrna — 19.30 Dnevnik — 19.55 Vreme — 20.00 Smrad opera — 21.25 Kulturne diagonale.

TOREK, 4. 1.: 9.50 Propagandna oddaja — 9.55 Parpan: Slalom za moške, prenos — 12.55 Parpan: Slalom za moške, prenos — 16.35 Poročila — 16.40 Loskitik in oblak — 17.05 Slalom za moške, posnetek iz Parpana — 18.25 Severnoprimorski obzornik — 18.40 Pisani svet: Črni mrav — 19.10 Risanka — 19.20 Cik cak — 19.24 TV in radio nocoj — 19.30 Dnevnik — 19.55 Vreme — 20.00 Sinovi in ljubimci — 20.55 Aktualno — 21.35 V znamenju.

SREDA, 5. 1.: 10.00 Poročila — 10.05 TV v šoli — 17.35 Poročila — 17.40 Ciciban, dober dan — 17.55 Niške zborovske slovesnosti — 18.25 Celjski obzornik — 18.40 Mostovi, oddaja za italijansko in madžarsko narodnostno skupnost — 19.10 Risanka — 19.24 TV in radio nocoj — 19.26 Zrno do zrna — 19.30 Dnevnik — 19.55 Vreme — 20.00 Nedelja in Sibila — 21.45 V znamenju.

ČETRTEK, 6. 1.: 10.00 Poročila — 10.05 TV v šoli — 16.05 Poročila — 16.10 Vesolje — 17.15 Smučarski skoki, posnetek iz Bischofshofna — 18.25 Podravski obzornik — 18.40 Čas, ki živi — 19.05 Risanka — 19.24 TV in radio nocoj — 19.26 Zrno do zrna — 19.30 Dnevnik — 19.55 Vreme — 20.00 Tednik — 21.00 Zvoki godal, glasbena serija — 21.20 Miniature — 21.35 V znamenju.

14. KOROŠKI KULTURNI DNEVI:

Koroški Slovenci in delavsko gibanje

Drugi dan koroških kulturnih dni je bil s svojimi referati o odnosu med koroškimi Slovenci in delavskim gibanjem gotovo najbolj zanimiv del te vsakoletne kulturnoznanstvene prireditve. Janko Pleterski iz Ljubljane, Hanns Haas iz Salzburga in Dušan Nečak iz Ljubljane so se po vrsti posvetili obdobju do leta 1920, medvojnemu času in polpretekli dobi po drugi svetovni vojni. Vsi trije referenti so v središče svojih referatov postavili stališče koroške socialne demokracije do slovenskega vprašanja.

Janko Pleterski je ob tem dal analitičen prikaz dogajanja na Koroškem od osemdesetih let prejšnjega stoletja naprej, za katerega je bilo od vsega začetka značilno, da se je slovenstvo istovetilo s konservativno klerikalno stranko, medtem ko je nemštvo v slovenskem delu dežele veljalo za napredno, posebej še potem ko je spodletel poskus oblikovanja slovenskega liberalnega tabora. V teh razmerah je socialna demokracija vseskozi vztrajala pri stališču abstinence v narodnem vprašanju, vendar so jo Slovenci, kadar niso imeli druge alternative, kljub temu vedno podprli. Tako se je zanašala na glasove Slovencev, ne da bi zanje v narodnem smislu kaj storila, pri čemer je šla tudi tako daleč, da je na terenu nastopala tudi z nemškonacionalno volilno licitacijo.

Haas je za medvojno obdobje, ko je bila socialna demokracija na dvojezičnem ozemlju še vedno posebej močno zasidrana, čeprav je v času vojne prestopila na stran nemškega vladajočega meščanstva, ugotovil, da se nikakor ni zavzemala za krepitev nacionalne identitete Slovencev. To se je še posebej pokazalo ob pogajanjih za kulturno avtonomijo koroških Slovencev proti koncu dvajsetih let, ker je tedaj meščansko in nemškonacionalno politično gibanje ogrozilo ne samo slovensko narodno skupnost, temveč predvsem tudi socialdemokratske pozicije. V zvezi s kulturno avtonomijo, ki so jo Slovenci odklanjali, se je socialna demokracija zavzela za tako rešitev slovenskega vprašanja, ki bi eliminirala najbolj skrajne oblike protimanjšinske politike, ne da bi se spremenile razmere, ki so pogojevale stalno raznarodovanje Slovencev, saj je to za socialne demokrate pomenilo nekakšen naraven pojav.

Te značilnosti socialdemokratske politike prav gotovo veljajo tudi še za današnjo politiko socialistov na Koroškem. Za to politiko v povojnem času, ko so socialisti vseskozi vladajoča stranka na Koroškem, je Dušan Nečak ugotovil, da je v njenem središču skrb za oblast kot najmočnejša moralnopolitična komponenta.

Popoldne je Alenka Tuta-Rebula predstavila svojo raziskavo med slovenskimi delavci v Trstu, medtem ko je Robert Minnich, stipendist univerze v Bergenu na Norveškem, v ospredje svojega referata postavil svoje vtise o družbeni identiteti v Ukvah v Kanalski dolini. Ugotovil je, da ljudi v Ukvah in njihovo identiteto označuje razpetost med tri družbene dejavnike: med lokalno družbo, kjer prihaja do izraza slovenska materinščina, Koroško, ki predvsem za starejše Ukljane predstavlja najbolj privlačno nacionalno pripadnost, in italijansko družbo, ki je prevladujoči družbeni sistem.

ČESTITAMO

Višji vladni svetnik dr. Pavel Apovnik bo s 1. januarjem na svojem službenem mestu napredoval na raven dvornega svetnika.

Prav tako bo s 1. januarjem na svojem službenem mestu napredoval na raven dvornega svetnika uradni veterinar dr. Marko Dumpelnik.

Obema k temu napredovanju iskreno čestitamo z željo, da bi bila vsak na svojem delovnem območju prav tako uspešna tudi v prihodnosti.

EIN GESEGNETES NEUES JAHR 1983
SREČNO NOVO LETO 1983

wünscht / želi

Cafe Espresso

Unterloibl / Podljubelj

Fam. / družina MAK

Odgovor na najhujši napad Wagnerja

(Nadaljevanje s 1. strani)

leg svobodnjaške in ljudske stranke tudi socialistična pristala na zahtevo protislovenskih sil po centralnih šolah za Slovence, ki bi po mnenju manjšine pomenila pravo apartheid politiko. V tej zvezi je namreč Wagner rekel, da socialisti „za zdaj" še ne mislijo spreminjati šolske ureditve. Vrhu tega je Grilc ocenil izpoved, da je v demokraciji vedno odločilno mnenje večine, kot izraz nedemokratičnosti.

V svojih nadaljnjih izvajanjih sta Grilc in Wieser obsodila avstrijsko manjšinsko politiko kot asimilacijsko politiko in podčrtala, da določila avstrijske državne pogodbe tudi 27 let po podpisu še niso izpolnjena. Dejala sta tudi, da sedmojulijske manjšinske zakonodaje ne bo nikoli mogoče priznati kot izpolnitev člena 7 in zato tudi o vstopu v manjšinske sosvete ne more biti govora.

O PREGNANSTVU IN UPORU, O KULTURI IN KMETIJSTVU

V ponedeljek je bil namenjen 40. obletnici pregona in upora koroških Slovencev referat štirih avtorjev (Teodor Domej, Avguštin Malle, Janko Malle in Marjan Sturm), ki ga je prebral Marjan Sturm. V strnjeni obliki je bila še enkrat podana kontinuiteta nemškega nacionalizma od plebiscita do „tretjega rajha" ter razvoj upora koroških Slovencev proti fašistični oblasti.

Predstavnika obeh kulturnih organizacij, Slovenske prosvetne zveze in Krščanske kulturne zveze, pa sta govorila o načrtih in ciljih svojih organizacij. Medtem ko se je Janko Zerzer (KKZ) osredotočil na konkretne projekte svoje organizacije, kjer je posebej izpostavil zbiranje narodnega blaga koroških Slovencev in se ustavil pri kulturnih dneh samih, je Janko Malle (SPZ) problematiziral celoten kompleks kulturnega pojmovanja in delovanja med Slovenci na Koroškem. Pri tem je mdr. opozoril na nevarnost folklorizacije slovenske kulture in se v daljšem posegu posvetil problemu enotnosti med obema slovenskima kulturnima organizacijama, kjer se je postavil proti monopoliziranju kulture in se zavzel za bojevito sožitje in stalno konfrontacijo idej.

V ponedeljek zvečer so bivši pregnanci in partizani ob 40. obletnici pregnanstva in upora govorili o svojem križevem potu po nemških taboriščih oz. o borbi proti nacističnemu okupatorju, ki je bil na Koroškem tudi neposredna posledica pregona koroških Slovencev.

V torek zvečer je nastopil ob 30. obletnici svojega obstoja v Domu glasbe Slovenski oktet, v sredo dopoldne pa je bilo na vrsti kmečko vprašanje. O akcijah in ciljih akcijskega fonda za gorska območja in razvojnih tendencah v kmetijskih področjih s slabo razvito strukturo je govoril Günter Scheer, o razvoju kmetijstva na Koroškem po letu 1945 pa Franz Greif. O tem bomo poročali v prihodnji številki Slovenskega vestnika.

Slovenski VESTNIK

Izdajatelj in založnik: Zveza slovenskih organizacij na Koroškem, 9020 Celovec, Gasometergasse 10

Uredništvo: 9020 Celovec, St. Ruprechterstr. 19/IV, tel. 0 42 22 / 54 0 42, teleks 42086 sindok a

Uprava: 9020 Celovec, Gasometergasse 10, tel. 0 42 22 / 32 5 50

Tisk: Založniška in tiskarska družba z o. j. Drava, Celovec - Borovlje

DRAVA
NAŠA KNJIGA

vam želi
uspehov polno
novo leto 1983

TUDI V NOVEM LETU
SE VAM PRIPOROČAMO
IN UPAMO
NA NADALJNJE
DOBRO SODELOVANJE

Korenine organiziranega slovenskega kulturnega delovanja segajo v začetek 19. stoletja

V temeljitem referatu je sodelavec Slovenskega znanstvenega inštituta v Celovcu, Teodor Domej, obravnaval ustavno obdobje kulturno-prosvetnega dela osrednjih kulturnih organizacij koroških Slovencev na Koroškem. Pri tem pregledu, ki je bil posvečen petinsedemdesetletnici organiziranega dela med Slovenci na Koroškem, se je opiral na dosedaj še nedostopen oziroma neobdelan arhivni material, ki mu je omogočil podroben in natančen pogled v slovensko društveno dogajanje predvsem v 19. stoletju. Med drugim je opozoril na to, da začetki organiziranega dela, v tedanjem konzervativno usmerjenem slovenskem narodnem življenju, segajo vsaj eno ali dve deletletji pred formalno ustanovitev društev.

Društveno gibanje 19. stoletja je označil Domej kot eno od važnih oblik demokratizacije družbe, ki je bila povezana z odmiranjem starih oblik družbenega življenja. Društveno gibanje je bilo povezano z uveljavitvijo kapitalističnega družbenega sistema in z razvojem meščanske demokracije in parlamentarizma. „Naši slovenski predniki so te pomembne procese doživljali v položaju, ko je vladala narodna neenakopravnost. V primerjavi z nemškim sodeželanom neugodna startna pozicija Slovencev je pogojevala neugodne možnosti pri vživljanju v nove družbene odnose. Vladajoči del nemškega naroda na Koroškem je vse vzvode družbenega življenja zlorabljal proti emancipaciji slovenskega naroda na Koroškem in utesnjeval njegove težnje po samouresničitvi. Zato je potekal razvoj Slovencev na Koroškem na nekaterih področjih nenaravno," je dejal uvodoma Domej.

Konec leta 1830 so bili v Celovcu prvi redni sestanki slovenskih kulturnih delavcev, v katere se je aktivno vključil kot prvi vidnejši predstavnik slovenskega laičnega izobraženstva na Koroškem prof. Matija Ahacelj. Najbolj pa se je tedaj prizadeval za organizirano delovanje Anton Martin Slomšek, ki je že leta 1845 kot takratni vrhovni šolski nadzornik lavantinske škofije skušal ustanoviti prvo slovensko društvo, kar pa zaradi odklonilnega stališča oblasti do slovenskega narodnega prebujenja najprej še ni uspelo. Formalna ustanovitev je bila možna šele 15. novembra 1848. Bil je to čas, ko slovenskemu narodnemu gibanju ni uspelo nagovoriti ljudskih množic, kajti tudi slovensko meščanstvo ni bilo pripravljeno solidarizirati se z zahtevami kmetov po zemljiški odvezi brez odškodnine in odpravi drugih bremen iz časov fevdalnega podložništva.

Okoli leta 1865 so se na podeželju južne Koroške razvijale preddruštvene oblike kulturnega delovanja, najbolj razširjene oblike so bile zborovsko petje pa tudi farne knjižnice. Tedaj so se v celovški Čitalnici zbirali slovenski in drugi slovanski izobraženci ter premožnejše plasti slovenskega podeželja, tako da je dejavnost te čitalnice dobila vlogo centralne organizacije koroških Slovencev v obdobju med 1848-49 in obdobjem taborov, je dejal Domej.

Okoli leta 1870 so postali za nekaj let Mladoslovenci, predstavniki liberalnega tabora, glavni nosilci nove politične aktivnosti, ki je dobila tudi v taborih svoj izraz. Z ustanovitvijo političnega društva „Trdnjava" so te sile skušale uveljaviti liberalizem v slovenskem narodnem gibanju, „v deželnem okviru pa konfrontacijo z nemškim liberalizmom, ki se je na Koroškem že zelo zgodaj spremenil v nemški nacionalizem." Glede taborov, ki so bili v letih 1871-72 na Koroškem pa pravi avtor: „Tako so tabori ne samo plebiscitarna odločitev za slovenski program Zedinjene Slovenije, temveč tudi načelna zahteva po demokratičnih pravicah. Taborsko gibanje poudarjeno vnaša v slovensko narodno gibanje na Koroškem komponento samopomoči. Za shod pri Sv. Ani v Hodišah in tabor na Zgornjih Buhlah (28. 5. oz. 6. 8. 1871) se glasi posebna točka, o kateri naj bi se razpravljalo: ‚ali in kako bi se mogle tudi na kmetih napraviti samosvoje zavarovalnice in posojilnice.' „Kar je odgovarjalo tedanjemu močnemu preobratu v kmetijstvu. Prvi otrok takšnega razvoja je bila ustanovitev posojilnice v Šentjakobu (1872).

Sodelavec Slovenskega znanstvenega inštituta Teodor Domej

Vendar se kar kmalu kaže idejnopolitični preobrat v Trdnjavi sami. Ob slabosti liberalnega tabora in politični avtoriteti Andreja Einspielerja, preide vodstvo društva kmalu iz liberalnih v katoliško konzervativne roke. To postane tudi razumljivo, pravi Domej, saj so bili duhovniki najmočnejša skupina intelektualcev, poleg vključenih učiteljev, obrtnikov in kmetov. V tem času nastaja na podeželju tudi mreža klerikalnih društev, pri katerih nastopajo kot proponenti nekateri člani Trdnjave.

Trdnjavo, ki zgublja vedno bolj na pomenu, leta 1876 tudi formalno ukinejo. V potaborskem obdobju, posebno med leti 1875 in 1885, je društveno delovanje zelo zadržano. Vedno bolj gosto pa začenjajo pokrivati slovensko naselitveno področje nemškonacionalna društva, najprej predvsem podružnice Schulvereina, nato pa tudi Schulmarka. V tem času, v katerem je začelo izhajati konservativno usmerjeno glasilo „Mir", koroški Slovenci vedno bolj pogrešajo politično društvo. V tem obdobju s nastajale tudi Ciril-Metodove družbe v okrilju katerih se je odvijalo sko raj vse kulturno-prosvetno delo teg obdobja, tja do ustanovitve izobraže valnih društev ob začetku tega sto letja. V devetdesetih letih začne pro dirati prepričanje, da kulturno delo ki ga opravljajo podružnice CMD ne zadostuje več potrebam časa, za to nastajajo pevska in bralna dru štva.

Domej je podrobno obdelal tudi ob dobje strankarske diferenciacije 90-ih letih, ko je nastalo Katoliško političnо in gospodarsko društvo, k postane osrednja organizacija Slo vencev na Koroškem. Avtor me drugim opozarja na to, da se znotra manjšine v tem času ojači idejno politična nestrpnost, in spominja n slovensko zagodovinopisje, ki ocenju jejo slovensko stranko na Koroškem ne samo kot klerikalno, temveč tu za izrazito konzervativno stranko

Ta stranka v glav nem ni imela tek meca, le okoli le 1908, ko se ustano vi tudi Slovensk šolsko društv skušajo liberal zgraditi mre lastnih društev.

Desetletje pre prvo svetovno vo no je glede dru štvenega delovan najbolj razgiban v ta čas pade tu di ustanovitev Slo venske krščansk socialne zveze Koroško, ki im svoj prvi obč zbor 12. januar 1908. Osrednja slo venska kultur organizacija je n stala, ker je gl po centralne vodstvu društ rasel. V glavne pod vodstvom ni je duhovščine je nato zaživela podeželju gosta mreža katoliških i obraževalnih in delavskih društev podlagi krščansko socialnih načel.

V zaključnih besedah je Teod Domej med drugim dejal: „Pred p vo svetovno vojno je imela v naro nem življenju Slovencev na Kor škem konservativna struja domina ten položaj. To je pripomoglo k t mu, da se za nekatere sloje slove sko govorečega prebivalstva ni bi privlačno vključiti vanj. Tudi om jevanje dela slovenskih organiza na tisto skupino, ki je imela volil pravico, je povzročalo vedno sp nenadoknadljive zamude v narod političnem življenju. Oboje je neh te prispevalo k temu, da je dose raznarodovalno delo še lažje in ve je uspehe. Slovensko narodno gibar na Koroškem je bilo ožigosano k nazadnjaško in pogled v zgodovi nam kaže, da je v nekaterih pog dih to tudi bilo.

Idejnopolitična enotnost slovensk ga narodnega gibanja je kratkoroč sicer krepila na znotraj njegove p zicije, daljnoročno, v kontekstu dru benega in političnega razvoja, ohranitvi Slovencev na Koroško verjetno ni koristila."